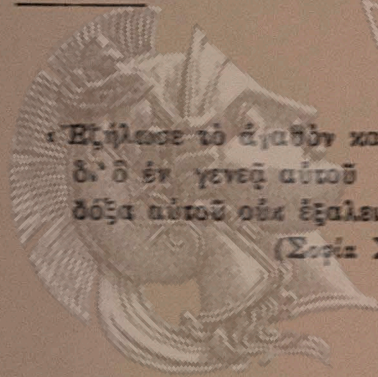

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Π. ΠΑΣΧΑΛΗ

ΑΝΔΡΙΟΙ ΙΕΡΑΡΧΑΙ

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΙΕΡΑΠΟΛΕΩΣ († 1848)

Ἐξήλασε τὸ ἀγαθὸν καὶ οὐ κατασχύνθη·
δι' ὃ ἐν γενεῇ αὐτοῦ ἐδοξάσθη καὶ ἡ
δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται.
(Σοφία Σαρά, μδ' 813)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ "ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ,"

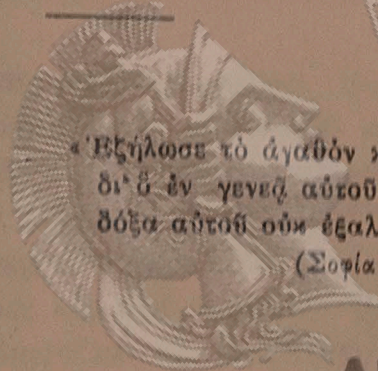
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1925 ΤΥΠΟΙΣ "ΦΟΙΝΙΚΟΣ,"

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Π. ΠΑΣΧΑΛΗ

ΑΝΔΡΙΟΙ ΙΕΡΑΡΧΑΙ

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΙΕΡΑΠΟΛΕΩΣ († 1848)

«Ἐξήλωσε τὸ ἀγαθὸν καὶ οὐ κατησχόνθη»
δι' ὃ ἐν γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη καὶ ἡ
δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται.

(Σοφία Σειράχ, μδ' 813)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΘΗΝΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ "ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ,"

ΑΡΙΘ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1924 ΤΥΠΟΙΣ "ΦΟΙΝΙΚΟΣ,"

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Π. ΠΑΖΧΑΛΗ

ΑΝΔΡΙΟΙ ΒΕΡΒΑΧΑΙ

ΜΕΦΟΥΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ

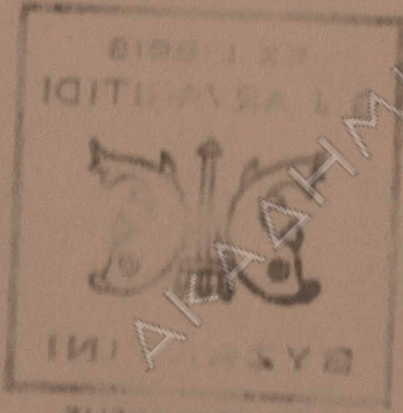
ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΒΕΡΒΑΧΩΝ (1888)

ΑΘΗΝΑ

Εκδόθηκε με ενάμιστον
και δύο σελίδων και
είκοσι πέντε γραμμάτων
(Κόστος 20-κ. 50)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΘΗΝΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΙΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΥΠΟΣ ΤΟΥΤΟΥ 1884

ΑΝΔΡΙΟΙ ΙΕΡΑΡΧΑΙ

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΙΕΡΑΠΟΛΕΩΣ

Κατὰ τοὺς ζοφεροὺς τῆς δουλείας χρόνους δύο τινὰ μόνον ἦσαν ἐφικτὰ εἰς τοὺς εὐφυῆς κειτημένους καὶ εἰς τὰ γράμματα ἐπιδίδον-
τας· ἢ νὰ ἀπέλθωσι δῆλα δὴ εἰς τὴν ἑσπερίαν Εὐρώπην, συνήθως τὴν
Πίζαν ἢ τὸ Παταύιον τῆς Ἰταλίας, καὶ νὰ σπουδάσωσιν ἐκεῖ ἐπιστή-
μην τινὰ καὶ ἰδίως τὴν ἰατρικὴν, διότι οἱ Τούρκοι ἀνέκαθεν ἠδούντο
καὶ ἐσέβοντο τοὺς θιασώτας τῆς ἱπποκρατικῆς τέχνης, ἢ ν' ἀφιερω-
θῶσιν εἰς τὸ μοναστικὸν ἱερατεῖον καὶ βαθμηδὸν νὰ ἐπιδιώξωσιν ἐν
αὐτῷ τὰ ἀνώτερα ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα. Ἀλλὰ τὸ νὰ δυνηθῇ τις
τότε ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ νὰ σπουδάσῃ ἐκεῖ ἐπιστήμην
ἦτο διὰ ποικίλους λόγους δυσχερέστατον καὶ εἰς εὐαρίθμους μόνον
εὐνοουμένους τῆς τύχης προσιτόν.

Οὐδ' ὑπῆρχε κατὰ τὴν μακροαῖωνα ἐκείνην περίοδον τῆς δουλείας
τοῦ Γένους ἄλλο τιμητικώτερον ἀξίωμα τοῦ κληρικοῦ· διότι ἀφ' ἧς
στιγμῆς τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἐστερήθη τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ ἐλευθερίας,
εὐθύς ἠμέσως παρέδωκεν εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἐκκλησίας, ὡς ἱερὰν
παρακαταθήκην, καὶ πάτριον γλῶσσαν, καὶ πάτριον παιδείαν, καὶ
πατρίους ἱστορικὰς παραδόσεις καὶ ἀναμνήσεις, καὶ ἔθνικα προνόμια,
ἐν συνόψει ἐνεπιστεύθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτὴν αὐτοῦ τὴν τύχην καὶ
τὸ μέλλον. Ἡ δ' ἐκκλησία ὡς μήτηρ φιλόστοργος παραλαβοῦσα διε-
τήρησεν ἀκεροῖαν καὶ ἀλώβητον τὴν ἱερὰν ταύτην παρακαταθήκην·
ἀναλαβοῦσα δὲ τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῇ ὑψηλὴν ἐντολὴν ἀνέθρεψε
τὸ ἔθνος ἑλληνοπρεπῶς καὶ χριστιανικῶς καὶ ὠδήγησεν αὐτὸ ἀσφαλῶς
εἰς τὰς μακαρίας ὁδοὺς τῆς ἔθνικῆς παλιγγενεσίας. Καὶ ἦν ἄρα τότε,

κατὰ τὴν μακρὰν ἐκείνην χρονικὴν περίοδον τῶν μεγάλων δοκιμασιῶν, ἦτο διὰ τὸ ἔθνος ὁ ἱερεὺς καὶ πνευματικὸς πατήρ, καὶ διδάσκαλος, καὶ ἐπιστήμων, καὶ νομοθέτης, καὶ δικαστής, ἦτο ὁ ἄγγελος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης, τῆς παραμυθίας καὶ τῆς ἐλπίδος. Τὸ πνεῦμα τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας ἐξωογόνει πάντα τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου. Ἑλληνισμὸς καὶ ὀρθοδοξία συνεταυτίσθησαν καὶ ἀπετέλεσαν ἀδιάσπαστον ἐνότητα. Πίστις καὶ πατρὶς ἦσαν οἱ δύο πόλοι πάσης ἐθνικῆς κινήσεως. Οὐδὲ δύναται τις σήμερον νὰ μὴ ἀναπολήσῃ εὐγνωμόνως τοὺς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἀναγέννησιν ἀπεργασάμενους λευίτας, Εὐγένιον τὸν Βούλγαρον, Νικηφόρον τὸν Θεοτόκην, Βενιαμὴν τὸν Λέσβιον, Κωνσταντῖνον Οἰκονόμον τὸν ἐξ Οἰκονόμων, Θεόφιλον Καίτην, Νεόφυτον Δούκαν, Γρηγόριον Κωνσταντᾶν, Ἀνθιμον Γαζῆν, Νεόφυτον Καυσοκαλυβίτην, Θεόκλητον Φαρμακίδην, Νεόφυτον Βάμβαν καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν τηλαυγεῖς φωστῆρας καὶ πρωταθλητάς, ἐναλλάσσοντας τὴν ἔδραν τοῦ διδασκάλου πρὸς τὸ φερόνιον τοῦ λειτουργοῦ τοῦ Ὑψίστου καὶ καταυγάζοντας τὴν ἐρεβώδη νύκτα, εἰς ἣν τὸ ἔθνος ἐν τῇ δουλείᾳ διέκειτο.

Ἄλλ' ἐν ἄνδρῳ ὑπῆρχε καὶ ἄλλος σπουδαιότατος λόγος, δι' ὃν οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰς ἀριστοκρατικὰς τῆς νήσου οἰκογενεῖας εἰλκύνοντο ἀκαταμαχῆτως πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ παλαιὰ ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς φραγκοκρατίας συνήθεια, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ ἄρχοντες τῆς νήσου, ὅπως μὴ ἀποκαθιστῶσιν ἢ μόνον τὸν πρωτότοκον υἱὸν καὶ τὴν πρωτότοκον κόρην. Οὗτοι, καὶ ἰδίως ὁ υἱός, ἐλάμβανον ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν, πάντων τῶν λοιπῶν ἀστόργως ἀποκληρουμένων, καὶ τοῦτο ὅπως μὴ ἡ περιουσία κατανεμομένη περιεγάγῃ σὺν τῷ χρόνῳ τὴν οἰκογένειαν εἰς πτωχείαν· διότι πᾶσα ἐργασία, διὰ τῆς ὁποίας ἠδύναντο νὰ πορισθῶσιν ὑλικὸν πλοῦτον καὶ νὰ πολλαπλασιάσωσι τὴν περιουσίαν των, ἐπαρκοῦντες καὶ εἰς τὰς ἀνάγκας των, ἐθεωρεῖτο μὴ ἀρμόζουσα εἰς τὴν ἀριστοκρατικὴν περιοπὴν καὶ ἦτό τι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄγνωστον εἰς τοὺς παλαιοὺς ἄρχοντας τῆς νήσου, ἀποζῶντας ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν εἰσοδημάτων μόνον τῆς κτηματικῆς κυρίως περιουσίας των. Οὕτω ἐκ τῶν λοιπῶν τέκνων, οἱ μὲν υἱοὶ ἐγίνοντο μοναχοὶ καὶ διδάσκαλοι, αἱ δὲ θυγατέρες, ἄλλαι μὲν ἐκ τούτων παρέμενον εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον παρὰ τῷ πρωτότῳ ἀδελφῷ, ἄλλαι δὲ ἐγίνοντο καλογραφαῖαι, καὶ τοῦτο ἦτο τὸ συνηθέστερον.

Ἐκ τούτου δ' ἐξηγεῖται καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐν Ἄνδρῳ Μοναστηρίων, ἅτινα ὑπερέβαινον τὴν δωδεκάδα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἡμίση περίπου ἦσαν γυναικεῖα. Ἀλλὰ περὶ τούτων διαλαμβάνομεν λεπτομερῶς ἐν εἰδικῷ κεφαλαίῳ τῆς Χριστιανικῆς ἡμῶν Ἄνδρου.

Ἄλλως οἱ κληρικοὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἀκείναις τῆς δουλείας, εὐμόνον ἱεράτευον καὶ ἐδίδασκον, ἀλλὰ καὶ τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν μετεῖχον, καὶ ἐν ταῖς Μοναῖς εἰργάζοντο ἐκμεταλλευσόμενοι τὰ πλούσια αὐτῶν κτήματα, καὶ αὐτοὶ πλουτοῦντες καὶ τοὺς οἰκείους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνακουφίζοντες. Διότι παρ' ὄλην τὴν ἦν ὁμολογουμένως ἠσθάνοντο πικρίαν κατὰ τοῦ ἀδίκου κοινωνικοῦ καθεστώτος, ὅπερ καθίστα αὐτοὺς τῶν ἰδίων γονέων ἀποτρόφους καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτῶν ἀπαρνητάς, διέσφρον οἱ πλεῖστοι τούτων, ἂν μὴ πάντες, τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ γένους, μὴ ἐπιτρέπουσαν εἰς αὐτοὺς νὰ ἀναχθῶσι τὴν ἐκ τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν κοινωνικὴν ἔκπτωσιν τῆς οἰκογενείας τῶν, ὑπὲρ τῆς ὁποίας, διὰ δευτέρου φόρον θυσιάζοντες ἐαυτούς, διέθετον συχνὰ μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου ὀβλοῦ τὰ ἐκ στερήσεων καὶ μόχθων μακροτάτων ἐτῶν ἀποταμιεύματά των, ἀνερχόμενα ἔστιν ὡς εἰς ποσὰ οὐκ εὐκαταφρόνητα.

Οὕτως ἐξηγεῖται ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν ἐκ τῆς νήσου Ἄνδρου μοναχῶν, οἵτινες μεσοῦντος τοῦ 14' αἰῶνος ὑπερέβαινον κατὰ βασίμους ὑπολογισμοὺς τοὺς ὀκτακοίους¹. Καὶ δὲν ὑπῆρχεν ἴσως μέρος τῆς Ἀνατολῆς ἐνθα δὲν συνήντια τις Ἀνδρίους μοναχοὺς, μετερχομένους τὸν διδάσκαλον ἢ ἐμπιστευτικὰς κατέχοντας θέσεις ἐν ἐκκλησιαστικοῖς ἰδρύμασιν, ἢ παρ' ἱεράρχαις καὶ πατριάρχαις. Πλεῖστοι ἐκ τῶν μοναχῶν τούτων τῆς Ἄνδρου, πλὴν τῆς παιδείας, εὐμοιροῦντες καὶ σπανίως κατὰ τοὺς χρόνους ἀκείνους κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς καὶ εὐπρεποῦς παραστάσεως, ἀνήλθον εἰς τοὺς ὑπάτους τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας βαθμοὺς.

Ἄτυχῶς περὶ πολλῶν ἐκ τούτων στεροῦμεθα ἀπαρκῶν εἰδήσεων,

1. Τῆς πληθὸς τῶν ἐκ τῆς νήσου Ἄνδρου ἱερέων καὶ μοναχῶν ποιεῖται μείζαν καὶ ὁ Οἰκονόμος. Βλ. Κ. Οἰκονόμου τοῦ *Ἐξ Οἰκονόμων*, τὰ σωζόμενα Ἐκκλησιαστικὰ Συγγράμματα, τ. Β', σ. 186 καὶ 143. Τῷ 1838 ὑπελογίζοντο οἱ ἐν Ἄνδρῳ μοναχοὶ εἰς ἑξακοσίους. Βλ. Ἐκθέσιν περιεπαικὴν τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας κλπ. συνταχθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἐπι τούτῳ τῷ 1838 ἀσταθελῆς ἐπιτροπῆς, ἣν ἀπετέλουσαν οἱ Σπ. Τομασοῦνης, πρόεδρος, Π. Νοταρᾶς, Ἀρδαμερίων Ἰγνάτιος, Ἐλαίας Παῖσιος, Θ. Φαρμακίδης, Κωνστ. Δ. Σχινᾶς καὶ Σμαρλάτος Δ. Βυζάντιος. *Οἰκονόμου*, ἐνθ. ἀγ., σ. 159.

παρ' ὅλας τὰς ἐπιμόνους καὶ πολυετείς ἐρεσύνας καὶ ἀναδιφήσεις ἡμῶν. Διότι ἡ ἀπάρνησις τῶν τοῦ κόσμου ἐχώρει παρ' αὐτοῖς μέχρι τελείας ἀποξενώσεως οὐ μόνον ἀπὸ τῆς οἰκογενείας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς πατρίδος. Καὶ ἰδοὺ ὁ λόγος δι' ὃν ἀγνοοῦμεν τὰ οἰκογενειακὰ ὀνόματα καὶ τὴν πατρίδα ἀκόμη πλείστον ὄσων μοναχῶν, ἀκόμη δὲ καὶ κληρικῶν ἀνωτέρων, περὶ ὧν ἡ ἱστορία μακρὰν ἄλλως ποιεῖται καὶ εὐφημὸν μνείαν. Κατ' ἀκολουθίαν οἱ Ἄνδριοι ἱεράρχαι, περὶ ὧν πρόκειται, καίπερ εἰς πολλὰς δεκείδας ἀνερχόμενοι, δὲν ἀποτελοῦσιν οὐχ ἥττον ἢ ἀριθμὸν ἐλάχιστον τοῦ ὅλου τῶν ἐκ τῆς νήσου ἀρχιερέων.

Καὶ ἄλλαχοῦ μὲν ἠσχολήθημεν περὶ τῶν διαπρεψάντων κατωτέρων ἐκ τῆς νήσου Ἄνδρου κληρικῶν¹, ἐνταῦθα δ' ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος περὶ τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς εὐάνδρου νήσου ἱεραρχῶν, περὶ ὧν ἠδυνήθημεν νὰ πορισθῶμεν ἀξιοχρέους εἰδήσεις μετὰ μακρὰς καὶ ἐπιπόνους ἐπὶ ἀνελεύθερον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πηγῶν ἐρεσύνας, καὶ ὧν πολλοὶ ὑπῆρξαν ἀληθῆ σεμνώματα τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἐκόσμησαν ὄντως τοὺς ἐπισκοπικοὺς αὐτῶν θρόνους. Εἰς τούτους δὲν περιλαμβάνομεν ἐνταῦθα τοὺς διατέλεσαντας ἐπισκόπους Ἄνδρου, οἵτινες ἀποτελοῦσιν ἀντικείμενον ἄλλης ἡμῶν μελέτης, οὐδὲ τοὺς ἐπὶ τῶν πατριαρχικῶν θρόνων ἀνεληθόντας, περὶ ὧν ἀσχολούμεθα ἐν ἰδιαιτέραις μονογραφαῖς².

Ἐνιοὶ τῶν ἐκ τῆς νήσου Ἄνδρου ἀρχιερέων τούτων, ὅπως ὁ Σφζοαγαθοπούλεως Παῖσιος ὁ Νέρης, ὁ Μεσημβρίας Ἰωσήφ ὁ Λεσφάκης καὶ ὁ Κορώνης Γρηγόριος ὁ Μπίστης, κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκναστέσεως ἔπεσον οἱ ἀοίδιμοὶ θύματα τῆς μανίας τοῦ τυράννου, διὰ τοῦ ἀφειδῶς ῥεύσαντος αἵματος τῶν καθαγιασάντες τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα καὶ ἔθνομάρτυρες ἀναδειχθέντες. Ἄλλοι καθειροχθέντες, εἶπεν μὲν ὧ, ὑποπτοὶ, ἐτέρωθεν δ' ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς ὀμηροὶ τῆς πίστεως τοῦ ποιμνίου των, ὑπέστησαν ἀνεκδιήγητα βασανιστήρια, ὅπως ὁ ἐνάρτος καὶ πεπαιδευμένος μητροπόλιτης Βζύης Ἰωάσαφ ὁ Μαρμαράς, ὅστις ἔπαθε μὲν πολλὰ καὶ ποικίλα, ὅτε ἐποίμαινε τὴν τῆς Βζύης ἐπισκοπὴν, ἀφαρπασθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρ-

1. Μονογραφία ἀνέκδοτος εἰσέτι.

2. Βλ. *Λημητρίου Π. Πασχάλη*, Ματθαῖος ὁ Ἄνδριος, πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου (1746-1767). Ἐν Ἀθήναις, 1901, Σχ. 8ον μέγα, Σελ. 1-93. — Τοῦ αὐτοῦ, Διονύσιος ὁ Βαρδαλῆς, οἰκουμηνικός πατριάρχης (1662-1665). Ἀνέκδοτον.

κων καὶ κινδυνεύσας πολλάκις καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν, ἔπαθε δὲ καὶ χεῖρονα, ὅτε ἐμβιηθείς εἰς τὴν φρικαλέαν φυλακὴν, τὴν λεγομένην Φουῦρονον τοῦ Μπουσταντζήμπαση, ὑπεβλήθη εἰς ἀφαντάστους δαιμονοπαθείας καὶ βασάνους ἐπὶ ἔτος ὀλόκληρον, ἀφασθεὶς ἐπὶ τέλους ἐλευθερίας ἀφοῦ κατήντησεν ἀληθὲς πτώμα, λαβὼν ἐκεῖ καὶ τὰ σπέρματα ἀνιάτου νόσου, ἣ ὁποία ταχέως ἤγαγεν αὐτὸν φθίνοντα εἰς τὸν τάφον, μόλις τὸ πεντηκοστὸν ὑπερβάντα τῆς ἡλικίας του ¹. Ἄλλοι δὲ, ἀπὸ στολοι τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐμφανῶς μετασχόντες εἰς τὴν ἔθνεγεροσίαν, τὰς μίτρας αὐτῶν εἰς περικεφαλαίας μεταποιήσαντες καὶ τὰς ποιμαγτορικὰς βακτηρίας των ὡς ῥομφαίας ἐκδικήσεως τοῦ γένους μεταβαλάντες, ἐνῶ καὶ τιμῶν πολλῶν καὶ ἀποδοχῶν ἱκανῶν ἀπήλαυον ἐν ταῖς πνευματικαῖς παροικίαις των, ἀγαπώμενοι καὶ τιμώμενοι, ὅχι μόνον ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀλλοδόξων διὰ τὴν πανθομολογουμένην ἀρετὴν καὶ τὸ φιλόφρονον ἦθος, ἀπώλεσαν τοὺς ἐπισκοπικαὺς αὐτῶν θρόνους καὶ περιεπλανῶντο ἀνέστιοι καὶ τῶν πάντων στεροῦμενοι ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον, μέχρις οὗ τὸ ἀρσιβύστατον ἑλληγικὸν κράτος δυνηθῆναι λάβῃ πρόνοιαν περὶ αὐτῶν διὰ τῆς ἀπονομῆς πεινχοῦ τινος ἐπιδόματος, εἰ δ' ἤρκαῦντο ἀγογγύστεως οἱ μακάριοι, μὴ ἀπροβλέποντες εἰς ὕλικὰς ἀπολαύσας, ἀλλ' εἰς τὴν ἐκ τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ καθήκοντος ἱκανοποίησιν τῆς συνειδήσεως.

Καὶ περὶ τούτων μὲν πάντων ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος ἐφεξῆς ἐν ἰδίῳ περὶ ἐκάστου φροντίσματι, ἀρχοῦμεθα δὲ σήμερον εἰς τὰ ἀφορῶντα **Νεόφυτον τὸν Καμπάνην, ἐπίσκοπον Ἱεραπόλεως, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸ παλαιῶτον ἐκεῖνο, καθ' ὃ «ἀρχομέγου ἔργου πρόσωπον χρῆ θέμεν τηλαυγές».**

1. Βλ. *Ζαχαρίου Μαθᾶ*, Κατάλογος ἱστορικῶς τῶν πρώην ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐν Ναυπλίῳ, 1837, σ. 290 καὶ σ. 333-4 τῆς β' ἐκδόσεως.— *Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων*, Τὰ Σφρόμενα Ἐκκλησιαστικὰ Συγγράμματα ἐκδιδόντος *Σοφοκλέους Κ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων*, τ. Β', Ἀθήνησι αἰξδ', σ. 490, *Δ. Ν. Γούδα*, Βίοι Παράλληλοι, τ. Α', σ. 16.—*Δ. Π. Πασχάλη*, Ἄνδριοι ἱεράρχαι. Βιζύης Ἰωάνναφ. Ἀνεκδοτον. Περὶ δὲ τῆς φυλακῆς τοῦ Μπουσταντζήμπαση καὶ περὶ τῶν φρικωδῶν βασάνων τῶν εἰς αὐτὴν ἐγκαθειρκαίων βλ. *G. A. Olivier*, voyage dans l'empire othoman etc. Paris, 1801, τ. Β', σ. 48-49.— *De Tott*, Mémoires, Μέρου Ε', σ. 44.— *M. Zallony*, Essai sur les Fanariotes, σ. 85-6. Προβλ. καὶ *D' Ohsson*, Tableau général de l'empire othoman, τ. Ζ', Paris 1824, σ. 27.

Ἐξ ὅλων τῶν ἔθνῶν μόνη ἴσως ἡ Ἑλλάς δύναται νὰ καυχᾶται δικαίως, ὅτι γενιᾶ τέκνα θεωροῦντα τὸ τοῦ ἔθνους των συμφέρον ἀνώτερον τοῦ ἰδίου, πιστεύοντα δὲ ὅτι εὐτυχούσης τῆς ὅλης πατρίδος, συνευτυχοῦσι καὶ αὐτοί, δυστυχούσης δὲ τοῦναντίον κακοδαιμονοῦσιν. Ἡ ἔξοχος δὲ αὕτη τῶν Ἑλλήνων ἀρετὴ ἐφανερῶθη εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῆς ἀρχαίας, τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τῆς νεωτέρας ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Τῷ ὄντι ποῖον ἄλλο ἔθνος ἐγέννησε Κόδρους, Λυκούργους, Σόλωνας, Μιλτιάδας, Θεμιστοκλεῖς, Ἀριστείδας, Κίμωνας, Περικλεῖς, Φωκίωνας καὶ τόσους ἄλλους ἐνδόξους ἄνδρας καταβαλόντας ὅλας τὰς δυνάμεις των εἰς δόξαν καὶ εἰς μεγαλεῖον τῆς πατρίδος, εἰς οὐδὲν δὲ λογισαμένους τὸ ἴδιον ἑαυτῶν συμφέρον ἢ καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν ζωὴν; Πάντες οὗτοι πρόκεινται ὡς θαυμασιὰ ὄντως πρότυπα τελείων ἀνδρῶν, πρὸς οὓς δέον νὰ ἀσπάζωσι καὶ τοὺς ὁποίους ἀνάγκη νὰ προσπαθῶσι νὰ μιμῶνται οἱ θέλοντες νὰ ἀποκτήσωσι τὴν ἀθανασίαν τῆς μνήμης των, ἐν μιᾷ λέξει τὴν ὑστεροφημίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἐρνέστος Ρενάν ὠνόμασεν ἀρετὴν κατ' ἔξοχὴν ἑλληνικὴν. Εἰς τίνα δὲν προκαλεῖ φρικασίας συγκινήσεως ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος πίπτων ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τίς δὲν θαυμάζει τοὺς Ρήγαν Φεῖρδαῖον, Γερμανόν, Μπότσαρην, Κολοκοιτρώνην, Καραϊσκάκη, Ζαΐμας, Κουντουριώτας, Μιαούλην, Κανάρην καὶ λοιποὺς ἀθανάτους ἡρώας τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, πάντας ὑπερανθρωπίνους καταβαλόντας προσπαθείας, χύσαντας ἀφειδῶς τὸ αἷμά των καὶ θυσιάσαντες ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν των πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος ἀπὸ τοῦ βαρέος τουρκικοῦ ζυγοῦ; Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ἐνδόξων τούτων πολεμιστῶν, ἡρώων τῆς νέας Ἑλλάδος καὶ ἐλευθερωτῶν της, ποῖος ἄλλος λαὸς ἢ ὁ ἑλληνικὸς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ Ζωσιμάδας, Καπλάνας, Ῥιζάριας, Βαρβάκην, Στουρνάρα, Τσοῦτσαν, Δομπόλην, Ἀρσάκη, Ζάππας, Ἀβέρωφ καὶ λοιπὴν χορείαν ἁγίων τῷ ὄντι ἀνδρῶν, οἵτινες τὴν μετὰ τόσων ἀγῶνων κτηθεῖσαν κολοσσιαίαν περιουσίαν των ἀφίερωσαν ἀπαξιάπαντες εἰς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν εἰς τοὺς ἕνεκα τῆς μακρᾶς δουλείας στερουμένους αὐτῶν ὁμογενεῖς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐν γένει ὑπὲρ τῶν ἔθνικῶν ἀναγκῶν;

Μεταξὺ τῶν ἀειμνήστων τούτων τέκνων τῆς πατρίδος, τῶν ὑπὲρ

τοῦ βωμοῦ αὐτῆς τὰ πάντα θυσιασάντων, ἐπιφανῆ ἀναμφηρόστως κατέχει θέσιν ὁ ἀοίδημος *Νεόφυτος Μιχ. Καμπάνης, ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως*, σπάνιον καὶ ἔξοχον ὄντως παρέχων ἡμῖν παράδειγμα φιλοπατρίας καὶ φιλαλληλίας, μέχρις αὐτοθυσίας ἐξικνουμένης. Διακαιόμενος ὁ σεπτὸς ἀνὴρ ὑπὸ τῆς διακριτοῦσης τοὺς ἄνδρας τῆς ἀποικομένης γενεᾶς πατριωτικῆς ζήσεως, εἰς ἣν ὀφείλομεν τὴν δημιουργίαν ἐλευθέρου πατρίδος, καὶ γινώσκων, ὅτι θεμέλιον τῆς πραγματικῆς ἐλευθερίας καὶ ἐθνικῆς εὐημερίας εἶνε ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοῦ πνευματικοῦ ζόφου καὶ ἡ ἴασις τῆς τοσοῦτων κακῶν αἰτίου ἀπαιδευσίας, ἔχων δ' ἀείποτε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι *παιδείας ἄμοιρος λαὸς κ' ἐλεύθερος δουλοῦται, λαὸς δὲ δοῦλος παιδευθεὶς ἀφ' ἑαυτοῦ λυτροῦται*, ὀλόκληρον τὴν μεγάλην περιουσίαν αὐτοῦ διέθετο ὑπὲρ τῶν σχολείων κυρίως τῆς φιλότατης ἰδιαιτέρας πατρίδος τοῦ Ἄνδρου καὶ ὑπὲρ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς παιδείας εἰς πάσας τὰς ἐν αὐτῇ λαϊκὰς τάξεις. Λέγομεν ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν του, διότι ὑπὲρ τῶν οἰκείων οὐδὲν ἄφησε καὶ μόνον ὑπὲρ εἰῶν ἐξ αὐτῶν κατέλιπεν ἀσήμαντά τινα καὶ ἀνάξια λόγου ποσά.

Ὁ βαθείας κρίσεως εὐμοιρῶν νοῦς αὐτοῦ διεΐδεν, ὅτι ἡ ὀρθὴ παιδεία, παρὰ τὰ σήμερον λεγόμενα ὑπὸ πολλῶν ἐνεκεν τῆς ὕλικῆς τάσεως τῶν χρόνων ἡμῶν, εἶνε τὸ μόνον ἔρεισμα τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας, εἶνε ἡ βῆσις τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῆς πραγματικῆς ὑπεροχῆς, εἶνε ἡ πηγὴ τῶν ἀνεφίκτων τῇ ὕλῃ πνευματικῶν ἀπολαύσεων καὶ μάλιστα ὁ συντελεστὴς τῶν ἐφευρέσεων καὶ ἀνακαλύψεων, δι' ὧν αὐτὸς εὐτὸς ὁ πλοῦτος πολλαπλασιάζεται καὶ ἡ ὕλικὴ εὐημερία τῆς ἀνθρωπότητος προάγεται. Ὑπὸ τοσοῦτου δ' ἐνθουσιασμοῦ ὁ μεγάλθυμος ἀνὴρ κατελήφθη ἀφοσιωθείς εἰς τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἰδέαν, ὥστε λιτότατα ἔζη καὶ πάσης ὕλικῆς ἀπολαύσεως ἀπέχετο καὶ εἰς στερήσεις ἔτι ὑπέβαλεν ἑαυτόν, καὶ περ ἀπὸ μακροῦ νοσῶν, καὶ τριβώνιον παλαιὸν ἐνεδύετο μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ αὐξήσῃ τὴν ἱεράν παρακαθῆκην, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργει καὶ ἐφύλαττε χάριν τῆς ἀπομεμακρυσμένης προσφιλοῦς γενεθλίου αὐτοῦ γῆς.

Ἀπηλλαγμένος παντὸς τύφου καὶ πάσης ἐγωϊστικῆς σκέψεως καὶ ζῶν ἐν τῇ σφαίρᾳ ἀκραιφνῶς ἰδανικοῦ κόσμου, οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ διασαλίσῃ τοὺς πατριωτικοὺς σκοπούς του, ὅπως ἀπολαύσῃ τιμῶν οἰωνδήποτε, ἐπωφελούμενος τῆς φήμης ἀνδρὸς εὐεργετικοῦ καὶ φιλοπατρίδος. Ἐλάνθανε βιῶν ὁ σεπτὸς ἐν ἀγαστῇ μετριοφροσύνῃ καὶ

ἀφανεία. Καὶ τούτου ἕνεκα εἰς περισσώτερον θαυμάζομεν τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, περιφρονοῦντος πάντα κομπασμὸν καὶ πᾶσαν ματαιοδοξίαν, τόσον συνήθως προσφιλῆ εἰς τοὺς ἀλαζόνας θνητούς. Ὡς δ' ἔβεβαίουν οἱ γνωρίσαντες αὐτὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ὁ ἀοίδιμος Ἱεραπόλσεως, κατεχόμενος αἰείποτε ἀπὸ τὸ εὐγενές συναίσθημα τῆς φιλαλληλίας καὶ ἔχων ἀπὸ φύσεως μελεγχολικὴν τὴν διάθεσιν, ἐφαίετο μὴ λησμονῶν οὐδέποτε τὸ τοῦ Σατωβριάνδου: Ἄνθρωπε, δὲν εἶσαι εἰμὴ ἐν ταχὺ ἐνύπνιον, εἴη ἀλγιστὸν ὄνειρον. Δὲν ὑπάρχεις εἰμὴ διὰ τὴν δυστυχίαν, δὲν εἶσαι κατ' εἰμὴ διὰ τῆς λύπης τῆς ψυχῆς σου καὶ τῆς αἰωνίας μελεγχολίας τῆς σκέψεώς σου! Συχνὰ δ' ἐτανελάμβανε εἰς τὰς μετὰ τῶν φίλων καὶ οἰκείων του συνδιαλέξεις τὸ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: Ὅναρ ἐσμὲν οὐχ ἰστάμενον, φάσμα τι μὴ κρατούμενον, πτησίς ὀρνέου παρερχομένου, γαῦς ἐπὶ θαλάσσης ἴχθους οὐκ ἔχουσα, κόνις ἀτιμῆς, ἐσθινὴ δρόσος, ἀνὴρ καιρῷ φυόμενον καὶ καιρῷ λυόμενον.

Ἰσως τινὲς τῶν συγχρόνων ὑλιστῶν, τῶν ξένων πρὸς πᾶν ἰδεῶδες καὶ πρὸς πᾶσαν εὐγενῆ καὶ ὑψηλὴν σκέψιν, ἀναγινώσκοντες ταῦτα θά μισιδιάσωσι, καταγινώσκοντες τοῦ ἱεροῦ ἀνδρός μωρίαν, διότι πλούσιος ὢν δὲν ἔζη ἐν χλιδῇ καὶ εὐμαρσίᾳ, ἀλλὰ διητῆτο ἐν παντοδαπαῖς στερήσεσι καὶ οὐδὲν κατέλιπε τοῖς οἰκείοις του, θεωρήσας ὡς τοιούτους πάντας ἐν γένει τοὺς συμπολίτας του. Ἄλλ' ὄχι, οὐδαμῶς ὑπέφερε στερούμενος τῶν συνήθων ἀπολαύσεων καὶ ἀσκητικῶς διαίτων τὸν βίον ὁ μακάριος ἀνὴρ, ὡς δὲν ἔπασχον οἱ ἐν στερήσεσι διεσθόντες τὸν βίον μεγάθυμοι ἔθνηκοι εὐεργέται, οἱ δι' ὑπερανθρωπίνων πόνων καὶ κακουχιῶν δημιουργήσαντες κολλοσσιαίας περιουσίας, αἱ δὲ διέθεντο ὑπὲρ τῶν φιλανθρωπικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων τῶν κοσμοπόνητων τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους καὶ συντελούντων ὑπὲρ τε τῆς ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς ἐνισχύσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ. Καὶ ἀφοῦ ὁ φιλάργυρος δὲν πάσχει, διότι τὸ κυριεῦν αὐτὸν κομικὸν πάθος εἶνε οὕτως ἰσχυρόν, ὥστε ἢ ἠδονὴ τῆς κτήσεως καὶ τῆς θῆας τοῦ χρυσοῦ καταπνίγει τὴν ἐκ τῶν ἑλλείψεων τοῦ καθημέραν βίου στενοχωρίαν, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι πολλῷ μᾶλλον ὁ κατεχόμενος ὑπὸ τῆς ἐκλόγου καὶ ὑψηλῆς ἰδέας τῆς ὠφελείας τοῦ ὁμοίου αὐτῷ ἀνθρώπου δύναιται νὰ ὑφίσταται ἀσυγκρίτως δεινότερα καὶ μετ' ἀφάτου μάλιστα ἠδονῆς, πληρούμενος ὑπὸ τοῦ μεγίστου καὶ δυσνοήτου εἰς τοὺς

χυδαίους θελγήτρον τῆς ἠθικῆς ἱκανοποιήσασω τῆς ἀγνῆς καὶ φιλαλλου συνειδήσεώς του.

Ἀμφότεροι, καὶ οἱ εὐποροὶ φιλαργυροὶ καὶ οἱ εὐποροὶ κοινωφελεῖς ἄνδρες, ἀποταμιεύοντες τὸ χρήμα, ὑπέκουνιν εἰς τὸν ψυχικὸν νόμον τῆς διατιμώσεως τῶν κτηθέντων, ὅστις εἶναι ἐγγενὴς εἰς τὸν ἄνθρωπον. Καὶ παρὰ ταῦτα φιλαργυροὶ δὲ δὲν εἶναι παντελῶς ἕνον, τὸ συναίσθημα τῆς φιλαλληλίας κατὰ τὸν στενὸν κύκλον τῆς ἀντιλήψεώς των. Ἄλλ' ὅποια διαφορὰ εἰς τὰ ἑλατήρια ἐκατέρων. Οἱ φιλοκτήκτες φιλαργυροὶ, ταλαίπωροὶ ἄγροπαθεῖς, ἐπηρεαζόμενοι ὑπὸ τῆς ψευδοῦς λύμπειας τῶν ἐπιγείων, ὑπὸ τῆς ψευδοῦς φιλοτιμίας τῆς ὀλιγῆς ἀπεροχῆς, ὑπὸ τῆς κακῆς πολλῆς ἐννοουμένης φιλοστοργίας, ἀξασθανοῦσι καὶ σμικρύνουσι καὶ πολλὰκις καὶ ἐκμηδενίζουσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἰσχὸν καὶ δρᾶσιν, θεωροῦντες πλησίον μόνον τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας των. Ἡ ἰδέα αὕτη προσεγγίζει πρὸς τὴν Ἰουδαϊκὴν. Ὡς γνωστόν, πλησίον διὰ τὸν Ἑβραῖον ἦτο μόνον ὁ ὁμοεθνητικὸς καὶ ὁ ὁμοεθνῆς.

Καὶ παρὰ τοῖς φιλαργύροις ὅθεν καὶ χρηματολόγοις βρῖσκονται, ἀλλ' ἀσθενέστατον, τὸ συναίσθημα τῆς φιλαλληλίας καὶ ἀλληλεγγύης, ἀπαιτεῖται δὲ ἀπὸ τῆς περιστάσεως, βιάσως χριστιανομένης πρὸς ἡλιθίσεις, ἵνα ἐκδηλωθῇ. Ἄλλ' εἰς ταῦτα κοινωφελεῖς καὶ εὐσεβεῖς ἄνδρες τὸ αἶσθημα τῆς εὐποιίας προσεγγίζει ἐκ γνησίου χριστιανικοῦ πνεύματος. Πλησίον, κατὰ τὸν Σωτῆρα ἡμῶν, εἶναι πᾶς ἄνθρωπος. Ἡ Ἁγία Γραφή λέγει: «Ὁ πᾶς νόμος ἐνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν κτ' ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν». Καὶ ἄλλαχού: «Ἐν καὶντφ γνώσσονται πάντες, ὅτι ἡμεῖ μαθηταὶ ἑστέ, ἐάν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις».

Οἷτω οἱ κοινωφελῶς ἄνδρες δὲν ἀναμένουσι συμφορὰς ἔθνικὰς ἵνα κατανοήσωσι τὴν ἀξίαν τῆς ἀλληλεγγύης καὶ τῆς φιλαλληλίας καὶ τὰς ὑποχρεώσεις των πρὸς τὴν πατρίδα, τὴν τε κοινὴν καὶ ἰδιαιτέραν. Τὸ ὄναγτιον ἐν χρόνῳ λίαν ἀρραστῶσι τῶν ἔθνικῶν κρίσεων προσπερασκευάζουσι τὸ ἔδαφος πρὸς ἀποσάβησιν τῶν συμφορῶν, ἕκαστος κατὰ δύναμιν, διαπαιδαγωγοῦντες τὸν λαὸν καὶ συντελοῦντες εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν, τὴν ἠθικὴν διάπλασιν καὶ τὴν ὀλικὴν αὐτοῦ εὐημερίαν. Οἱ κοινωφελεῖς ἄνδρες θεωροῦσιν, ὅτι πᾶν ὀλικὸν ἢ καὶ διανοητικὸν κεφάλαιον, ὑπερ κέντηνται, τὸ ἔλαβον ὡς δάνειον, ὁποῦ παρακαταθήμην τῆς θείας προνοίας, ὅπως πόλλα κλάσασάντες αὐτὸ ὡς τίλαντον τοῦ Ἐθαγγελλοῦ ἐπιστρέψωσι τὸ δῶρον εἰς τὴν κοι-

νωνίαν, διότι τῇ ἐπικουρίᾳ πάντων καὶ διὰ κοινῶν προσπαθειῶν τὸ ἀπήλαυσαν, ἀσυγκρίτως οὕτω χρησιμώτεροι καθιστάμενοι ἐκείνων, οἵτινες φαίνονται ἐπαφελεῖς μόνον εἰς τοὺς οἰκείους καὶ τοὺς κληρονόμους των.

Τρανὸν παράδειγμα ἔστω ὁ ἀλήστου μνήμης μέγας φιλάθρωπος ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως Νεόφυτος Καμπάνης. Εἰς τί θὰ ὠφέλει, εἰὰν κατέλιπε πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ εἰς τοὺς οἰκείους του; Δύο ἢ τρεῖς οἰκογένειαι θὰ ἠυπόρουν ἐπὶ πλέον. Νῦν δὲ τὴν χρησιμότητα τοῦ πλούτου αὐτοῦ διακηρύττουσι στενωρεῖως ἢ πρωτεύουσα τῆς γενεθλίου του νήσου, τὸ Κόρθιον, πολλὰ σχολεῖα τῆς Ἄνδρου, μάλιστα δὲ τοῦ ἰδιαιτέρου χωρίου του τῆς Μεσαρίας, τὰ ὅποια οὔτε θὰ ὑφίσταντο ἄνευ τῆς πατρικῆς αὐτοῦ δωρεᾶς. Τὴν χρησιμότητα τοῦ πλούτου αὐτοῦ διακηρύττουσιν ἢ μείζων ἐξάπλωσις τῆς παιδείας ἐν τῇ νήσῳ, οἱ ναοὶ καὶ οἱ δῆμοι, οἱ πολλαχῶς ἐκ τῶν κληροδοτημάτων αὐτοῦ ἐπὶ μακρὰς δεκαετηρίδας εὐεργετούμενοι, τὰ διδακτικὰ ὄργανα, ἐπιπλα καὶ σκευή, δι' ὧν τὸ κληροδότημα τοῦ ἀοιδίμου Ἱεραπόλεως ἐπροίκισε καὶ προοικίζει τὰ ἐν τῇ νήσῳ παιδευτήρια. Τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ διακηρύσσει ἢ ἱστορία τῆς νήσου Ἄνδρου, ἀναγράφουσα χρυσοῖς γράμμασι τὸ σεπτὸν αὐτοῦ ὄνομα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, τὸ νοσοκομεῖον τοῦ Βουκουρεστίου, διότι ἡ στοργὴ καὶ τὸ φιλόανθρωπον πνεῦμα τοῦ ἀειμνήστου ἱεράρχου δὲν περὶ ὠρίσθη ἐν μόνῃ τῇ γενετῆρα αὐτοῦ νήσῳ, ὡς ἐν τῇ κατωτέρῳ δημοσιευμένῃ διαθήκῃ αὐτοῦ θέλομεν ἴδει.

Γεννηθεὶς ἐν Μεσαρίᾳ τῆς νήσου Ἄνδρου ἐξ ἀρχαίας καὶ εὐγενοῦς οἰκογενείας ὁ Ἱεραπόλεως Νεόφυτος, ὑπῆρξε τελευταῖος υἱὸς τοῦ ἐκ τῶν πρώτων τῆς νήσου εὐπατριδῶν Μιχαὴλ Καμπάνη¹. Διδαχθεὶς δὲ τὰ πρώτα γράμματα ἐν Ἄνδρῳ, νεαρῶτατος ἐκάρη μοναχὸς ἐν τῇ ἐν Ἄνδρῳ περιβλέπτῳ Μονῇ τῆς Παναχράντου καὶ ἀπῆλθεν εἰς Βουκουρεστίον. Συμπληρώσας δ' ἐκεῖ τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπὸ

1. Ἦν ἐκ τοῦ πρεσβυγενοῦς κλάδου τῶν Καμπάνη τῆς Μεσαρίας. Εἶχε δ' ὁ ἀοιδίμος Ἱεραπόλεως δύο πρεσβυτέρους ἀδελφούς, τὸν Ἀλεξάνδρον καὶ τὸν Λεονάρδον καὶ μίαν ἀδελφήν, τὴν Ἀσημίναν, περὶ ὧν μνησθῆναι ποιεῖται ἐν τῇ διαθήκῃ του. Ὁ ἐκ τοῦ πρωτοτόκου Ἀλεξάνδρου κλάδος ἐξέλιπεν ἐξ ἀρρενογονίας, τελευταίου ἀποβιώσαντος τῷ 1920 τοῦ ἱατροῦ καὶ βουλευτοῦ Ἄνδρου διατελέσαντος Ὑπατίου Μ. Καμπάνη.

τὸν διάσημον τοῦ Γένους διδάσκαλον Λάμπρον τὸν Φωτιάδην ἰερωτάτην Σχολὴν τοῦ Βουκουρεστίου, ἀγλαοὺς ἀποφέρουσαν καρπούς, ἠδυνήθη διὰ τῆς παιδείας, τοῦ ἀγαστοῦ ἠθους τοῦ καὶ τῶν ἐξόχων ἀρετῶν τοῦ νὰ προαχθῆ ταχέως εἰς τὸ ἀνώτατον τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως².

Γενόμενος ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως ὁ Νεόφυτος Καμπάνης δὲν διέτριβε κατ' ἀρχὰς ἐν Βουκουρεστίῳ, ἀλλ' εἰς τὸ Ἰάσιον τῆς Μολδαβίας. Τοῦλάχιστον ἐν Ἰασίῳ εὗρίσκετο κατὰ τὸν χρόνον τῆς εἰσβολῆς τοῦ πρίγκηπος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἀρχουμένης τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Προκειμένου δὲ νὰ καθαγιασθῆ τῇ 26 Φεβρουαρίου

1. Βλ. περὶ Λάμπρου Φωτιάδου *Κ. Ν. Σάθα*, Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν, σ. 588-590.— *Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου*, Ἐπανερθεῖσαι σφολμάτων παρατηρηθέντων ἐν τῇ Νεοελληνικῇ Φιλολογίᾳ τοῦ Κ. Σάθα μετὰ καὶ τινῶν προσθηκῶν, Τεργέστη 1872, σ. 42.— *Γεωργίου Γωσίου Ζαβίρα*, Νέα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν θέατρον ἐκδοθὲν ὑπὸ Γεωργίου Π. Κρέμου, Ἀθήνησι 1872, σ. 416.— *Διονυσίου Θερεσιανοῦ*, Ἀδελφάντιος Κορναῖς, τ. Α', σ. 82-8— *Α. Γούδα Βίοι Παράλληλοι*, τ. Β', σ. 233-253.

2. Ἡ Ἱεράπολις ἦτο ἀρχαία πόλις τῆς Φρυγίας κειμένη Β. τῆς Λαοδικείας. Ἐκτίσθη δ' ἡ Ἱεράπολις τῷ 190 π. Χ. ὑπὸ Εὐμένους τοῦ Β' πρὸς τιμὴν Ἰεράρας, συζύγου τοῦ ἐκ Περγᾶμου ἡρώος Τελέφου. Γὰ ἐρείπια αὐτῆς μαλοῦνται σήμερον ὑπὸ τῶν τούρκων Παμποῦ-Καλι ἢ Κουάσι (φρούριον ἢ πύργος βάμβακος), ἐκ τοῦ λευκοῦ χρώματος τῶν ἀποθεμάτων ὡς ἐκεῖ θερμοῦν μεταλλικῶν πηγῶν.

Ἦν δ' ἀληθῶς ἡ Ἱεράπολις Ἰερά διὰ τὴν χριστιανικὴν ἀρχαιότητα πόλις. διότι ἐν ταύτῃ ἐμαρτύρησε σταυρωθεὶς ἐπὶ Νέρωνος ὁ ἀπόστολος Φίλιππος. Ἐνταῦθα ἔζησεν ὁ ἀπόστολος Βαρθολομαῖος καὶ Μαριάμνη ἡ ἀδελφὴ τοῦ ἀποστόλου Φιλίππου. Ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως ἦν ὁ μαθητὴς τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου Ἰερὸς Νικίτας, ὅστις, κατὰ τὸν Εὐσέβιον, ἦν «ἀνὴρ τὰ πάντα ὅ,τι μάλιστα λογώτατος καὶ τῆς Γραφῆς εἰδήμων» (*Εὐσέβιον*, Ἐκκλ. Ἱστορ. Γ', λε') καὶ συγγραφεὺς τῶν πέντε βιβλίων «Λογίων Κυριακῶν ἐξηγήσεις». Ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως ἦν ὁ Κλαύδιος Ἀπολλινάριος (†180 μ. Χ.) ὁ Ἀπολογητής, συγγραφεὺς τοῦ πρὸς Μάρκον Ἀντιωνῖνον Λόγου καὶ πολλῶν ἄλλων ἔργων (*Κ. Κοντογόνη*, Πατρολογία, Α, 285). Ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως ὑπῆρξεν ὁ Ἰσαπόστολος Ἀβέρκιος (†186 μ. Χ.), οὗ τὴν μνήμην ἡ Ἐκκλησία ἐπιτελεῖ τῇ 22 Ὀκτωβρίου (Πατρολογία *Migne*, τ. 115, σ. 1212) καὶ πολλοὶ ἕτεροι τῶν τῆν Ἐκκλησίαν κλιτῶντων καὶ λαμπρυνάντων.

Ἄλλ' ὁ ἐπισκεπτόμενος σήμερον τὰ μεγαλοπρεπῆ τῆς Ἱεραπόλεως εἰρήπια καὶ βλέπων τὴν φρικώδη τῆς ποτὲ εὐδαίμονος ταύτης πόλεως ἐρήμωσιν, νομίζει ὅτι ἀκούει τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ: «Ἴδὸν ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἐρημος». *Γ' Λαμπάνη*, Οἱ Ἐπτὰ Ἀστέρες τῆς Ἀποκαλύψεως, ἐν Ἀθήναις 1909, σ. 440.

1821 ἡ σημαία τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τῷ ἱερῷ ναφ τῆς τῶν Ἑρῶν Ἱεροσολύμων Μονῆς, ἀνηκούσης τῷ Ἁγίῳ Ὄρει, τὴν ἱεροτελεσίαν ταύτην ἀνέθετο κατ' ἀρχάς ὁ πρίγκηψ Ὑψηλάντης εἰς τὸν ἐκεῖ διαμένοντα τότε ἐπισκοπὸν Ἱερσαπόλεως Νεόφυτον, καθ' ἃ ἱστορεῖ ὁ Ἰωάννης Φιλήμων, προσθέτων ὅτι ὁ Ἱερσαπόλεως «ἦτο σπάνιος ἀληθῶς ἀνὴρ διὰ τὰ ἀγαθὰ αἰσθηματα καὶ τὸν ἔξοχον πατέρα πατρίδος ἐνθουσιασμὸν αὐτοῦ». Ἀλλὰ μαθὼν τὸ τοιοῦτον ὁ μητροπολίτης Ἰασίου Βενιαμίν, ἔδραμε πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, παρακινούμενος διὰ τὴν προσβλητικὴν παραγκώνισιν αὐτοῦ καὶ τὴν προτίμησιν ἄλλου ἕνευ ἐπισκοπῆς, καθ' ἃν μάλιστα χρόνον αὐτὸς διατέλει καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος διάφυρος εὐχέτης καὶ τῆς Ὑψηλάντικῆς οἰκογενείας ὁ ἀρχαῖος ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου φίλος. Οὕτω ὁ Ὑψηλάντης ἔδεχθη τὴν αἰτησὶν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐχοροστάτησεν ἀντὶ τοῦ Ἱερσαπόλεως ὁ μητροπολίτης Ἰασίου Βενιαμίν¹.

Βραδύτερον ὁ Ἱερσαπόλεως ἐγκαταστάθη ἐν Βουκουρεστίῳ, συνδεόμενος φιλικῶς μετὰ τοῦ μητροπολίτου Ὀδύγηροβλαχίας Νεοφύτου. Οἱ προσηγεῖς καὶ μελίχοι ἱερεῖς τῶν τῶ ἀνεπαίματον ἡθῶς του, ἡ καλοκαρδιά του, ἡ ἀσκητικὴ τῆς του καὶ ἡ ἐν γένει ἀρετὴ του ἐφείλκυσαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀμέριστον τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν αὐτὸ τοῦτο λατρίαν πρὸς αὐτὸν ἐμφανῶς τοῦ ἐκεῖ χριστιανικοῦ πληρώματος καὶ κατ' ἔξαχὴν τῶν ποιμένων τῆς Βλαχίας, οἵτινες εἰς πᾶσαν ἀριστοσίαν μετῴκισαν καὶ ὄντως ἡγεμονικὰ ἀπέστειλλον πρὸς αὐτὸν δόρα. οὕτως ὥστε ὁ Ἱερσαπόλεως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του εἰρέθη κάταχρῆς περιουσίας 12 000 φλωρίων χρυσοῦν.

Πᾶσαν δὲ τῆς μεγάλην ταύτην διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην περιουσίαν του διεθέσκει ὁ σπῆνος ἱεράρχης διὰ τῆς ἀπὸ τῆς 4 Μαΐου 1847 διαθήκης του πρὸς ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν, λεγομενῶς καθ' ἑξῆς ὁρίμενων ἐν τῇ διαθήκῃ ταύτῃ, ἧς ἔχει ὡδε :

Νεόφυτος Μητροπολίτης Ὀδύγηροβλαχίας ἐπιβεβαίωσι
1847, Μαΐου 8.

Τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διδάσκοντος καὶ κηδομένου ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, ὅτε καὶ ἑαυτὸν εἰς θυσίαν προσαναγαγεῖν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς διαλεγόμενου ἔλεγε :

1. Ἰωάννου Φιλήμονος, ἀσκήριον ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, τ. Β', σ. 291-2.

«Γρηγορείτε καὶ προσεύχεσθε, ἔτοιμοι γενόμενοι, οὐ γὰρ οἴδατε οἷα ὥρα ἔξει Κύριος». Αὐτοῦ τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου ἀκολουθῶν καὶ ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος δούλος τοῦ Θεοῦ Νεόφυτος ὁ Ἱεραπόλεως, τῷ γένει Καμπάνης, ἐκ τῆς νήσου Ἄνδρου ὀρμώμενος, καὶ μὴ γινώσκων τὸ μέλλον μου, ἄδηλον γὰρ ὄν καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀγγέλοις ἀγνωστον, καὶ μόνῳ τῷ ὑψίστῳ καὶ παντοκράτορι Θεῷ δῆλον, καιροὺς γὰρ καὶ χρόνους ἐν τῇ ἰδίᾳ ἔθετο ἐξουσία, μὴ εἰδώς τε τὰ μέλλοντά μοι συμβαίνειν, προτοῦ με τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς καταλαβῆν, ἔγνω σωῶς ἔχων τὰς φρένας καὶ ὑγιαίνων διατεθεῖναι καὶ διατάξαι ἅπαντα τὰ ἐμὰ καὶ τὴν ἐσχάτην μου βούλησιν δῆλην ποιῆσαι. Ἐφ' ᾧ, ὡς καὶ κατὰ τὸ 1846 ἔτος ἄλλην τινὰ ἔκαμον διαθήκη, ἀλλ' ὅμως διὰ ταύτης μου τῆς ἐσχάτης Διαθήκης ἀποφαίνομαι ὀριστικῶς καὶ διατάττω θετικῶς αὐτὴν μόνην ἔχειν τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχύν, ὡς ταύτης οὔσης τῆς ἐσχάτης μου βουλήσεως. Καὶ δὴ πρῶτον ἐξαίτουμαι τὸ θεῖον ἴλεόν μοι γινέσθαι καὶ ἰλαρόν, καὶ συγχωρῆσαι πάντα τὰ ἐμὰ ἐκουσίᾳ τε καὶ ἀκούσιᾳ πλημμελήματα, ὅσα ὡς ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ βιῶν καὶ σάρκα φορῶν ἐξετέλεσα (ὅτι οὐκ ἐστὶ, φησὶν, ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ ἔλθων, κἀν μίᾳ στιγμῇ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ, καὶ μὴ ἁμαρτῆσαι), οὐδεὶς γὰρ ἕτοτος ἁμαρτίας εἰμὴ εἰς καὶ μόνος ὁ πανάγαθος καὶ οὐκ ἐπιγινώσκων Θεός. Μετὰ τοῦτο δέομαι πάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνθρώπων, ᾧ τινι ἐκουσίως ἢ ἀκούσιως ἔσφαλόν τι εἴ μοι συγχωρήσωσιν ἐκ καρδίας, κήγῳ τε συγχωρῶ καὶ εὐλογῶ αὐτοὺς ἅπαντας ἐξ ὅλης μου τῆς ψυχῆς καὶ καρδίας δι' ὅσα εἴτε μοι ἔσφαλον, εἴτ' ὁποιοῦνδήποτε κακὸν ἐποίησάν μοι, ὅπως, τυχῶν τῆς κοινῆς συγχωρήσεως, καθαρὰν ἔχω τὴν συνείδησιν.

Μεθ' ὃ δῆλον ποιῶ, ὅτι ἐξ ἰδρώτων καὶ ἰδίῳις κόποις ἀποκτήσας τὴν περιουσίαν μου εἰς μετρητὰ καὶ ἀκίνητα κτήματα, τὰ ὅποια γνωστά ποιῶν παρακατιόντως ἀποφασίζω καὶ πῶς εἰς διατεθῶσιν, ἐπὶ τῇ ἐκτελέσει τῶν ὁποίων γνωρίζων ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ ἀξίους, ἄλλως τε φιλοκάλους καὶ εὐεργέτας τοῦ κοινοῦ ὄντας, τοὺς εὐγενεστέρους ἄρχοντας λογοθέτας κύριον Ἀλέξανδρον Βηλαρᾶν καὶ κύριον Κωνσταντῖνον Γρηγορίου Σούτσον, καὶ τὸν ἐξοχώτατον κύριον Ἰατροφιλόσοφον Ἀπόστολον Ἀρσάκην, παρεκάλεσα τὴν εὐγενίαν των εἰς ἀναδεχθῶσι τὴν ἐπιτροπείαν τῆς διαθήκης μου ταύτης, εἰς καὶ διορίζω ἐπιτρόπους μου, ἵνα φέρωσιν εἰς πέρας τὰς διαταγὰς καὶ βουλήσεις μου.

Ἡ ὅλη μου περιουσία σύγκειται ἀπὸ δώδεκα χιλιάδας φλωρία βα-

σιλικά, Νο 12,000, ἐξ ὧν αἱ μὲν ὀκτώ εὐρίσκονται τοκισμένοι εἰς τὸν ἄρχοντα λογοθέτην Βηλαρᾶν, αἱ δὲ τέσσαρες εἰς τὸν ἄρχοντα λογοθέτην Κωνσταντῖνον Γρηγορίου Σούτσου. Εἰς μίαν οἰκίαν, ἐν ἣ κατοικῶ, οἰκοδομημένην ἐπὶ μοναστηριακοῦ τόπου τῆς Σκήτης Εἰκόνοσ καλουμένης, ἰδίους μου ὁμῶς ἀναλώμασι καὶ δαπάναις τῆς οἰκίας γενομένης καὶ ἣτις μοι ἐκόστισε μαζῆ μετὰ τὰ ἔπιπλα γρ. τριάκοντα χιλιάδας. Καὶ εἰς τὰ ἀρχιερατικά μου ἄμφια καὶ τὰ ὀλίγα ἐνδύματά μου. Αὕτη ἐστὶν ὅλη μου ἡ περιουσία, ἐξ αὐτῆς δ' ἀποφασίζω νὰ γίνωσι τὰ ἐξῆς :

“Οἱ αἱ δώδεκα χιλιάδες φλωρία νὰ διατεθῶσιν εἰς ἀγορὰν ἐνὸς καλοῦ κτήματος, τὸ ὁποῖον νὰ ἀγορασθῆ συγκαταθέσει καὶ φροντίδι καὶ τῶν τριῶν εὐγενεστάτων ἐπιτρόπων μου, ὥστε νὰ ἔχῃ μίαν καλὴν πρόοδον καὶ ἀνάλογον τῆς ἀγορᾶς, ἐξ ἧς προσόδου νὰ γίνωσι τὰ ὅσα διατάττω νὰ δοθῶσιν εἰς διάφορα πρόσωπά τε καὶ ἀγαθοεργίας· τὴν διαχείρισιν δὲ τούτου τοῦ κτήματος μετὰ τὴν ἀγορὰν, καθὼς καὶ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς διαθήκης μου καὶ τὴν ἐς αἰεὶ συντήρησιν τῶν ἀγαθοεργικῶν διαταγῶν μου ἀφήμι εἰδικῶς εἰς τὸν εὐγενέστατον ἄρχοντα λογοθέτην κύριον Κωνσταντῖνον Γρηγορίου Σούτσου καὶ τοὺς ἄρρενας αὐτοῦ ἀπογόνους, ἐξειδικασμένην ἔχων ἀγάπην καὶ ὑπόληψιν εἰς τὸν υἱὸν τούτου Γρηγόριον, γνωρίζων τὰ πλεονεκτήματά του καὶ τὴν ἀρετὴν του.

Μετὰ τὴν ἀγορὰν δὲ τοῦ κτήματος τούτου, ἣτις θέλει γείνει ἅμα ἐγκρίνωσιν οἱ κύριοι ἐπίτροποί μου, θέλει δίδεται ἡ πρόσοδος αὐτοῦ διὰ δημοπρασίας εἰς τὸν τὰ πλείω διδόντα, καὶ ἐξ αὐτῆς θέλουσι φερθεῖ εἰς πέρας, ἀναλόγως διδόμεναι, ἔλαι αἱ δόσεις ὅσαι διατάττω νὰ δοθῶσιν εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ οἰκείους μου, καί, συμπληρωθέντων τούτων, τότε ὅλον τὸ εἰσόδημα τοῦ κτήματος θέλει μερίζεται ἀναλόγως καὶ δίδεται εἰς τὰ ἀγαθoεργὰ καταστήματα, ὡς ἀποφαίνομαι παρακατιόντως, πρὸς αἰώνιον μου μνημόσυνον μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἵωνος.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ μακαρίτισσα ἀδελφὴ μου Ἄσημίνα ἀπεβίωσε, καὶ οἱ δύο ἄρρενες ἀδελφοί μου Ἀλέξανδρος καὶ Λεονάρδος ἀπῆλθον εἰς τὰς αἰωνίους μονάς, διατάττω ἐκ τῶν προσόδων τοῦ κτήματος νὰ δοθῶσιν ἀναλόγως μέχρι τῆς συμπληρώσεως τῆς διαταπτομένης ποσότητος τοῖς ἀπογόνους αὐτῶν, ἥτοι τοῖς τέκνοις των, ἐὰν ζῶσι δηλαδή, εἰς τὰ τέκνα τῆς Ἄσημίνας δύο ἡμισυ χιλιάδες δραχμ., εἰς τὰ τέκνα τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁμοίως δύο χιλιάδες καὶ πεντακόσιαι Ν° 2,500 καὶ εἰς τὰ τέκνα τοῦ Λεονάρδου ἐπίσης δύο χιλιάδες πεντακόσιαι δραχμ. Ν°

2,500, τὰ ὅποια χρήματα θέλουσι μοιράσει οἱ ἀπόγονοι τῆς κάθε φαμηλίας ἀναλόγως κατὰ τὸν ἀριθμὸν των.

Ἐὰν δὲ ὁ κύριος Πέτρος Καΐρης ἤθελε κατόπιν συναίνεσεως τῶν συγγενῶν λάβει ὡς σύζυγον τὴν ἐγγονὴν τοῦ ἀδελφοῦ μου Λεονάρδου, τότε, πρὸς τῇ προίκα ὅπου τῷ δώσωσιν οἱ γονεῖς τῆς νέας, νὰ δοθῶσι καὶ παρὰ τῶν ἐπιτρόπων μου εἰς αὐτὴν λόγῳ προικὸς πέντε χιλιάδες δραχμαί, N^ο 5,000.

Ὅμοίως διατάττω νὰ δοθῶσι τῷ διακόνῳ μου Ἀποστόλῳ ἐκ τῆς προσόδου τοῦ κτήματος, ὀλίγον κατ' ὀλίγον μέχρι τῆς συμπληρώσεως, δέκα χιλιάδες γρόσια N^ο 10,000 καὶ ὄλα μου τὰ ἀρχιερατικὰ ἄμφια. Ὅμοίως καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῇ καλογραίᾳ Μάρθᾳ, ἣτις καὶ με ἐννοιάσθη εἰς τὸ γηράς μου ὅλον, ἐκ τῆς προσόδου τοῦ κτήματος δέκα χιλιάδες γρόσια N^ο 10,000, τὰ δὲ ἰμάτιά μου νὰ μοιράσῃ ὁ διάκονος Ἀπόστολος μετὰ τῆς Μάρθας ἐξ ἡμισείας, δίδοντες καὶ εἰς τὰ δύο παιδιά Νικόλαον καὶ Εὐστάθιον ἐξ αὐτῶν μερικὰ ἐנדύματα· οἱ δὲ κύριοι ἐπίτροποί μου νὰ δώσωσιν εἰς αὐτοὺς τοὺς δύο παῖδας ἀνά διακόσια γρόσια ἑκάστῳ.

Διὰ τὴν βωβὴν Θεοδώραν νὰ διορίσωσιν οἱ ἐπίτροποί μου νὰ κτισθῇ εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Εἰκόνας ἓν κελλίον, τὸ ὅποιον νὰ μὴ κοστίζῃ πλέον τῶν δύο χιλιάδων γροσίων, εἰς ὃ νὰ κατοικήσῃ αὐτὴ ὅσον ζήσῃ, καὶ ἔπειτα νὰ μείνῃ τῆς Μονῆς. Δύο χιλιάδες γρόσια N^ο 2,000 νὰ δοθῶσι τῇ Ἑλένῃ, ἣτις, εἰάν θελήσῃ, δύναται νὰ γείνῃ καλογραία.

Διακόσια γρόσια νὰ δίδονται κατ' ἔτος εἰς τὴν σκήτην ταύτην ἐκ τῆς ἐτησίου προσόδου τοῦ κτήματος, ἥτοι εἰς τὰς εὐρισκομένας καλογραίας, μεριζόμεναι ἐξ ἴσου εἰς ὄλας.

Νὰ πληρῶνονται ὡσαύτως ἐτησίως ἐκ τῆς προσόδου τούτου τοῦ κτήματος οἱ δύο ψάλται τῆς ἐκκλησίας τῆς Μονῆς, ὅ, τε δεξιὸς καὶ ἀριστερός, ὡς καὶ τετρακόσια γρόσια ἐτησίως νὰ μερίζωνται εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ τὸν διάκονον τῆς ἐκκλησίας, ἴσα εἰς ὄλους.

Νὰ μερισθῶσι 40, ἥτοι σαράντα τεσσαρακονταλείτουργα εἰς τὸν πρῶτον χρόνον τῆς ἀποβιώσεώς μου, καὶ νὰ γείνωσι τὰ ἔξοδα τῆς θαυῆς μου, ἐνταφιάζοντάς με εἰς τὴν Σκήτην ταύτην, εἰς τὸ Κοιμητήριον, κάμνοντές μου ἓνα ἀνάλογον τάφον.

Νὰ δοθῶσιν εἰς τὸ μοναστήριον τῆς μετανοίας μου, τὸ καλούμενον τῆς Παναχράντου, κείμενον εἰς τὴν πατρίδα μου νῆσον Ἄνδρον, ἅπαξ χίλια πεντακόσια δραχμαί διὰ νὰ μνημονεύηται τὸ ὄνομά μου ἐν ταῖς θείαις ἱεουργίαις.

Ὡσαύτως νὰ γείνωσι τόσον τὰ ἐτήσια μνημόσυνά μου μὲ λειτουργίαν πάντοτε ἀρχιερέως, καθὼς καὶ μέχρι τῆς ἑπταετίας, μετὰ δὲ τὴν ἑπταετῆ συμπλήρωσιν ὁ ἐπιτηρητὴς μου θέλει φροντίσει νὰ γίνεται κατ' ἔτος εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ἀπὸ τῶν ἐντεῦθεν ἀποδημίας μου, ἐν μνημόσυνον εἰς τὴν Σκῆτην ταύτην, ὄχι πολυέξοδον ἀλλ' ἀνάλογον, ἐκ τῆς προσόδου τοῦ κτήματος.

Τὸ ὁσπῆτιόν μου μὲ ὄλα τὰ ἐπιπλα ἀφιερωῶ εἰς τὴν Σκῆτην, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ἀποφασίζω πάντοτε νὰ κατοικῇ ἢ κατὰ καιρὸν Ἰάρεϊτζα τῆς Μονῆς, διὰ νὰ εἶνε ἀνάλογος ἢ κατοικία τῆς μὲ τὸν βαθμὸν τῆς.

Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν δὲ ὄλων τῶν διαταγῶν μου καὶ δωρεῶν, τὸ πρῶτον ἔτος μόνον ἢ ὄλη πρόσοδος τοῦ κτήματος τούτου νὰ μερισθῇ ἀπὸ τοὺς κυρίους εὐγενεστάτους ἐπιτρόπους μου οὕτω: Τριακόσια φλωρία νὰ δωθῶσιν εἰς δύο νέους, ἓνα πατριώτην μου ἐκ τῆς Ἄνδρου καὶ ἓνα Βλάχον, ὃν ἂν ἐγκρίνωσιν εἰ κύριοι ἐπίτροποί μου, διὰ νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Εὐρώπην μόνον διὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνι πρὸς μάθησιν τελειοποιητικὴν. Τὰ δὲ λοιπὰ χρήματα τῆς ἐτησίου ἐκείνης προσόδου νὰ μερισθῶσιν εἰς ὑπανδρείας καρασιῶν τριῶν ἀπόρων φαμηλιῶν, χρηζόντων τοιαύτης βοήθειας. Συμπληρωμένης καὶ ταύτης μου τῆς διαταγῆς, τότε ὁ ἐπιτηρητὴς τῆς διαθήκης μου ταύτης, καὶ αἰωνίως ἐκτελεστικής, ἀφοῦ ἐκ τῆς προσόδου χωρίση ὅσα ἐτησίως διατάττω νὰ δίδωνται καὶ γίνωνται, δηλαδὴ τὰ κατ' ἔτος διακόσια γρόσια διὰ τὰς καλογραίας, ἢ πληρωμὴ τῶν δύο ψαλτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς σκῆτης αὐτῆς καὶ τῶν ἱερέων, καὶ τὰ ἐτήσια μνημόσυνά μου, τὸ λοιπὸν ὄλον εἰσόδημα θέλει μερίσει εἰς πέντε μερίδια ἴσα, ἕξ ὧν τὸ ἐν πέμπτου θέλει δίδει εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Πανεπιστήμιον, τῶν Ἀθηνῶν καλούμενον, ἓν ὁμοίον πέμπτου μερίδιον νὰ δίδηται εἰς τὸ σχολεῖον τῆς πατρίδος μου Ἄνδρου, καλούμενον Ἄνω Κάστρου, ἄλλο ἐν πέμπτου μερίδιον εἰς Ἄνδρον, καθὼς καὶ εἰς τὸ νεόκτιστον σχολεῖον τῆς Μεσαριᾶς ἐκεῖ εἰς Ἄνδρον ἐν πέμπτου μερίδιον, τὸ δὲ ἔσχατον πέμπτου μερίδιον νὰ δίδηται εἰς τὸ τῆς φιλανθρωπίας ὁσπητάλιον τῆς ἐπαρχίας Βλαχίας, εἰς ἣν ἐπαρχίαν ἕξῃσα ἤδη χρόνους τριακόνητα πέντε τῆς ζωῆς μου, ἵνα οἱ ἐν αὐτῷ ἀσθενούντες, ἰώμενοι, εὐλογῶσι καὶ τὸ εὐαγγελικὸν πληρωθῇ ρητόν, τὸ κηδεσθαι τῶν ἀσθενούντων.

Ἄν δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀποβιώσεώς μου ἤθελον εὐρεθῆ ἄλλα τινα χρήματά μου, ἕξ ἐκείνων γινομένων τῶν ἐξόδων τῆς κηδείας μου καὶ λοιπῶν ἀναγκαιοτέρων ἐκ τῶν ἀνωτέρω διαταγῶν μου, εὐκολωτέρως

θέλει πλησιάσωσιν εἰς τὴν εἰδικὴν ἐκπλήρωσιν τῆς Διαθήκης μου, εὐκωλυνομένων τῶν προσόδων εἰς ἐκπλήρωσιν αὐτῶν.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ κτήμα ὅπερ θέλει ἀγορασθῆ ἵνα εἴη ἐξ ἰδίων χρημάτων μου, ποτὲ οὐδεμία διοίκησις δὲν δύναται νὰ ἀνακατωθῆ ἐν τῇ διαχειρίσει αὐτοῦ, ἐκτὸς τοῦ ἐπιτηρητοῦ τῆς διαθήκης μου, ἐχόντων δικαίωμα ἰδιοκτησίας ἀναλόγως ὄλων τῶν ἀγαθοεργῶν πέντε καταστημάτων, εἰς ἃ διατάττω νὰ μερίζηται ἡ πρόσσδος ἀναλόγως καὶ ἐτησίως.

Τοιαύτης οὔσης τῆς βουλήσεως καὶ διαθέσεώς μου παρεκάλεσα καὶ τὸν σεβαστὸν μοι πανιερώτατον ἅγιον Οὐγγροβλαχίας νὰ μαρτυρήσῃ τὴν παροῦσάν μου διαθήκην, καθὼς καὶ ἄλλους εὐγενεστάτους ἀξιοτίμους μάρτυρας, ἵνα ἔχῃ τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχύν διὰ παντός.

1847, Μαΐου 7, ἐν Βουκουρεστίῳ.

Ὁ Ἱεραπόλεως Νεόφυτος

Γεώργιος Φιλιππέσκος, Ἀλέξανδρος Φιλιππέσκος

Δημήτριος Ῥακοβιτς, Νικόλαος Σούτσος, Ἀλέξ. Γλίκας

Δι' ὑπαγορεύσεως τῆς ἰδίας αὐτοῦ Πανιερότητος ἔγραψα τὴν παροῦσαν Διαθήκην καὶ μαρτυρῶ, Σερδάρης Δ. Κοτρούτζης

Ἀντίγραφον ἔξαχθὲν ἀκριβῶς καὶ ἀπαράλλακτως ἐκ τῆς πρωτοτύπου διαθήκης.

Ἐν Βουκουρεστίῳ, τὴν 1ην Δεκεμβρίου 1849

(Γ.Σ.) Ὁ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος

Τριαντάφυλλος Δ. Παποῦρος

Ὁ ἀοίδιμος Ἱεραπόλεως ἀπεδήμησε πρὸς Κύριον ἐν περὶκου ἔτος μετὰ τὴν σύνταξιν τῆς διαθήκης του ταύτης, ἧτοι ἐν ἔτει 1848. Συμφώνως δὲ πρὸς τὴν φιλογενῆ αὐτὴν βούλησιν ὁ ἐκτελεστής τῆς διαθήκης Κωνσταντῖνος Γρ. Σούτσος, μετ' ἀξισπαίνου ζήλου μεριμνήσας, ἠγόρασε δύο σημαντικὰ κτήματα, *Τσιγγανέσι* καὶ *Καλλινέσι* καλούμενα, κσίμενα δ' ἐν τῷ νομῷ Μεσιζέλῳ τῆς Βλαχίας¹.

1. Βλ. Λογοδοσίαν τοῦ πρυτάνεως τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Ἡρακλέους Μητσοπούλου τοῦ ἔτους 1865. Ἡ ὄξια τῶν κτημάτων τούτων καθ' ὅτι χρόνον ἠγοράσθησαν ἀνήρχετο εἰς φρ. 150.000. Βλ. Λογοδοσίας τῶν πρυτάνεων τοῦ αὐτοῦ Πανεπιστημίου Φιλίππου Ἰωάννου, σ. 19, Κωνσταντ. Φρεαρίτου, σ. 26, Ἰωάννου Σούτσου, σ. 11 καὶ Εὐθυμίου Καστόρη (ἔτ. 1873), σ. 234.

Περὶ τοῦ κληροδοτήματος Ἱεραπόλεως καὶ τῶν ἀγορασθέντων δι' αὐτοῦ κτημάτων, καθὼς καὶ περὶ τῆς προσόδου αὐτῶν ἀποσπῶμεν τὰς ἐξῆς εἰδήσεις, ἐκ τῶν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ὑποβληθεισῶν λογοδοσιῶν τῶν πρυτάνεων τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου. Οὕτω ἐκ τοῦ τὴν 2αν Ὀκτωβρίου 1849 ἐκφωνηθέντος λόγου ὑπὸ τοῦ πρώην πρυτάνεως Φιλίππου Ἰωάννου μανθάνομεν, ὅτι τὸ Πανεπιστήμιον ἐπεχείρησεν ἅμα τῷ ἐπισυμβάντι ἐν ἔτει 1848 θανάτῳ τοῦ ἀειμνήστου Ἱεραπόλεως νὰ λάβῃ τὴν ἀναλογοῦσαν αὐτῷ μοῖραν τοῦ Κληροδοτήματος εἰς χρήματα, ἀλλὰ δὲν συγκατένευσαν εἰς τοῦτο οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς Διαθήκης, ἅτε ταύτης ἤδη καθοριζούσης ὅπως διὰ τοῦ καταλειπομένου Κληροδοτήματος ἀγορασθῆ κτῆμα εὐπρόσδοτον, ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ὁποίου θὰ ἐλάμβανε καὶ τὸ Πανεπιστήμιον τὸ ἀναλογοῦν αὐτῷ μερίδιον ¹.

Τῷ 1852 ὁ τότε πρύτανης Σπυρίδων Πήλικος ἀνακοινεῖ, ὅτι ἐκ τοῦ κληροδοτήματος τοῦ μακαρίτου τῆ λήξει ἀρχιερέως Ἱεραπόλεως Νεοφύτου Καμπάνη διὰ τῆς προθέμου ἀνδρομῆς τοῦ φιλογενεστάτου ἱατροῦ κυρίου Ἀποστόλου Ἀρσάκη εἰσπράχθη τὸ ἀνήκον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον μέρος ἀπὸ τοῦ τόκου τοῦ προπαρελθόντος ἔτους ἀνερχόμενον εἰς δρ. 2,462 : 20, ἧτοι ἐν δλαφ εἰσπράχθησαν ἐκ τῶν τόκων τοῦ ἔτους ἐκείνου δρ. 12,311. Προσθέντα δὲ ὁ πρύτανης, ὅτι τοῦ λοιποῦ τὸ κληροδοτήμα τοῦτο, μετακινήθη διὰ τῆς ἐπιμελείας τοῦ ἐκτελεστοῦ τῆς διαθήκης κ. Κωνστ. Σούτις νυ θέλει δίδει κατ' ἔτος Καισαροβασιλικὰ φλωρία 600, τὸ 1/5 τῶν ὁποίων ἀνήκει εἰς τὸ Πανεπιστήμιον (τὰ δὲ 3/5 εἰς τὰ σχολεῖα Κορθίου, Μεσαρίας καὶ Κάτω Κάστρου τῆς Ἀνδρου). «Πιθανὸν ὅμως, ἐπιλέγει ὁ Πρύτανης, μὲ τὸν καιρὸν τὸ εἰσόδημα καὶ νὰ ἀυξήσῃ» ².

Τὸ ἐπιπλὴν ἔτος ὁ πρύτανης Περικλῆς Ἀργυροπούλος ἀνεκοίνου, ὅτι «... ὁ φιλογενῆς κ. Ἀρσάκης ἐπεμψε τὸ ἐνιαύσιον εἰσόδημα ἐκ

1. Λόγοι ἐκφωνηθέντες τὴν 2αν Ὀκτωβρίου 1849 ὑπὸ τοῦ πρώην πρυτάνεως κ. Φιλίππου Ἰωάννου, παραδίδοντος εἰς τὸν διάδοχον αὐτοῦ τὴν πρυτανείαν τοῦ Ὁθωνείου Πανεπιστημίου καὶ ὑπὸ τοῦ τακτικοῦ καθηγητοῦ τοῦ γαλλικοῦ κώδικος κ. Γ. Α. Μαυρενορδάτου. Ἐν Ἀθήναις, 1849, σ. 19.

2. Λόγοι ἐκφωνηθέντες τὴν 28 Σεπτεμβρίου 1852 ὑπὸ τοῦ πρώην πρυτάνεως Σπυρ. Πήλικος, παραδίδοντος τὴν πρυτανείαν τοῦ Ὁθωνείου Πανεπιστημίου, καὶ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Περικλέους Ἀργυροπούλου, διαδοχομένου αὐτῆν. Ἐν Ἀθήναις, 1853, σ. 2-3.

φλωρίων αὐστριακῶν ἐνενήκοντα δύο τοῦ ἐν Βλαχίᾳ κτήματος *Τσιγανέπη* καὶ *Καλλινέπη* (γρ. *Τσιγανέσι* καὶ *Καλλινέσι*), ἀνήκοντος ὡς πρὸς τὸ ἐν πέμπτον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ ἀειμνήστου ἀρχιερέως Νεοφύτου Ἱεραπόλεως¹. Πληροφορίας δὲ λεπτομερεῖς περὶ τῶν κτημάτων τούτων τοῦ Κληροδοτήματος Ἱεραπόλεως βλέπς ἐν τῷ κατὰ τὸ ἔτος 1861 ἐκφωνηθέντι Λόγῳ τοῦ πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Α. Πάλλη².

Ὁ δὲ πρύτανις Κωνστ. Φρεαρίτης, ἐκθέτων τῷ 1864 τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα, πληροφορεῖ, ὅτι τὸ ἐν Βλαχίᾳ κτήμα *Τσιγανέσι* καὶ *Καλλινέσι*, ὅπερ ὁ ἀοιδίμος Ἱεραπόλεως ἐκληροδότησε, περιέχει καὶ σπουδαιότατον δάσος, ὅπερ ὡς εἰς θέσιν δύσβατον καὶ ἀπόκεντρον κείμενον ὀλιγορεῖται καὶ οὐδεμίᾳ γίνεται ἐκμετάλλευσις αὐτοῦ. Κατωρθώθη ὅμως ἐπὶ τέλους, λέγει ὁ πρύτανις, μετὰ διαφόρους διαπραγματεύσεις νὰ παρουσιασθῶσι τρεῖς μέγροι τοῦδε ζητοῦντες τὴν ὕλοτιμίαν τοῦ δάσους τούτου καὶ προσφέροντε, ὁ μὲν 1000, ὁ δὲ 1300, ὁ δὲ 1500 φλωρία. Καὶ ἤθελον εἶναι περαιωμένη καὶ ἡ ὑπόθεσις αὕτη, ἐξακολουθεῖ ὁ πρύτανις; εἰάν δὲν συνέβαινον πρὸ τινος ἐν Βλαχίᾳ αἰγνοσταὶ ἐκεῖναι πολιτικαὶ ταραχαί, αἱ ἐνοχοποιήσασαι διάφορα ἐπίσημα πρόσωπα, ἐν οἷς καὶ τὸν κ. Κωνστ. Σούτσον, οὗ ἡ σύμπραξις ἦν ἀπολύτως ἀναγκαία εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ὡς ἐκτελεστοῦ τῆς διαθήκης τοῦ ἀοιδίμου Ἱεραπόλεως. Ἐλπίζομεν ὅμως, ἐπιλέγει, ὅτι μετὰ τὴν δοθεῖσαν ἀμνηστίαν ὁ φιλογενῆς οὗτος ἀνὴρ θέλει ἐπισπεύσει τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἥ ἢ οὐδὲν ἄλλο πλέον ἐλλείπει ἢ ἡ ἐκτέλεσις³.

Ἰκανὰς πληροφορίας μανθάνομεν περὶ τε τοῦ κτήματος, τῶν εἰσοδημάτων αὐτοῦ καὶ ἄλλων ἵαν ἐνδιαφερόντων τοῦ Κληροδοτήματος Ἱεραπόλεως καὶ ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ πρυτάνεως Μιλτ. Βανιζέλου ἐκφωνηθέντος τῷ 1867 λόγου. «Περὶ τοῦ Κληροδοτήματος τοῦ ἀοιδίου Νεο-

1. Δογοδοσία τοῦ πρυτάνεως Περικλ. Ἀργυροπούλου τοῦ ἔτους 1853—1854, σ. 18.

2. Λόγοι ἐκφωνηθέντες τῇ 1ῃ Ὀκτωβρίου 1861 κατὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῶν Ἀρχῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ὁθωνος ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἰατρονομικῆς Α. Πάλλη, παραδίδοντος τὴν Πρυτανείαν, καὶ τοῦ καθηγητοῦ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Κ. Ἀσωπίου, ἀναδεχομένου αὐτήν. Ἐν Ἀθήναις 1861, σ. 28 29.

3. Λόγος τοῦ πρυτάνεως Κωνστ. Φρεαρίτου, Μέρος Α', ἐν Ἀθήναις 1864, σ. 26.

φύτου, επισκόπου Ἱεραπόλεως, ἐφρόντισα, λέγει ὁ πρύτανης, νὰ συνεννοηθῶ μετὰ τοῦ ἀρχόντος μεγάλου λογοθέτου κ. Κωνστ. Γρηγ. Σούτσου, εἰς τὸν ὁποῖον περιήλθε δυνάμει τῆς διαθήκης τοῦ ἀειμνήστου Ἱεραπόλεως ἢ κληρονομικῆ διοικήσεως τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος κτημάτων. Παρεκάλεσα τὸν κ. Σούτσον νὰ μοὶ χορηγήσῃ τὰς περὶ τοῦ εἰσοδήματος καὶ τοῦ δάσους πληροφορίας. Ὁ κ. Σούτσος μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν εὐγενοῦς προθυμίας μὲ ἐπληροφόρησεν, ὅτι ἡ ἐκ τοῦ κτήματος πρόσδοδος ἀποφέρει 11,000 μὲν γροσίων ἐκ τῆς μισθώσεως καὶ 8,932 ἐκ τῶν τόκων τῶν ἀγροτικῶν χρεωγράφων, ἦτοι τὸ ἅλῃ γροσία 19,932.

«Περὶ δὲ τοῦ δάσους μοὶ ἐξέθεσεν, ὅτι δὲν ἐπαρουσιάσθησαν εἰσέτι περιστάσεις συμφέρουσαι διὰ τὴν ἐπωφελεῆ παραχώρησιν τῆς ὕλοτομίας, ἀλλ' ὅτι διεπραγματεύετο τὴν παραχώρησιν ὑπὸ τοὺς συμφερωτέρους ὄρους.

«Παρεκάλεσα τὸν κ. Σούτσον νὰ εὐαρεστηθῇ νὰ μὲ ἐφοδιάσῃ μὲ ἀντίγραφα τῶν τίτλων, οἵτινες ἀνεδόθησαν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ. Ὁ κ. Σούτσος ἐπροθυμοποιήθη φιλοφρόνως νὰ μοὶ παραδώσῃ ἀντίγραφα τῶν Ῥουμανικῶν τίτλων τῆς ἰδιοκτησίας μετὰ τῆς ἐλληνικῆς αὐτῶν μεταφράσεως, τὰ ὁποῖα ἐπισυναγατῶ ἐν τῇ πρὸς ὑμᾶς λογοδοσίᾳ μου. Τὰ ἀντίγραφα ταῦτα εἰσὶν ἐπισημασμένα παρ' αὐτοῦ, φέρουσι δὲ καὶ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Γενικοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου τὴν ἐπικύρωσιν. Δι' αὐτῶν βεβαιοῦται ἡ πώλησις τῶν ῥηθέντων κτημάτων ὡς γενομένη εἰς τὸν κ. Κωνστ. Σούτσον, ἐνεργουμένη ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ μακαρίτου ἀρχιερέως Νεοφύτου Ἱεραπόλεως. Τὰ πρωτότυπα τῶν τίτλων μένουσιν ἀναγκαστικῶς εἰς χεῖρας τοῦ κ. Σούτσου, ὡς διαχειριστοῦ τῶν ῥηθέντων κτημάτων, καὶ μόνον μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τε καὶ τοῦ υἱοῦ του Γρηγορίου δύνανται νὰ περιέλθωσιν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς διαθήκης καὶ κατὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος, καθ' ὅσον τὰ πρωτότυπα τῶν τίτλων χρησιμεύουσιν ἐνώπιον τῶν ἐγχωρίων ἀρχῶν πρὸς ἀποτροπὴν καὶ διάλυσιν πάσης περὶ ὄρων ἢ περὶ πραγματικῶν δικαιωμάτων διαφορᾶς.

«Ὁ κ. Κ. Σούτσος ἐνησχολήθη καὶ ἐνασχολεῖται ἀνεκδότως καὶ ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν περαίωσιν ὅλων τῶν ἀναφυσισῶν διενέξεων πρὸς τοὺς χωρικοὺς καὶ πρὸς τὸν ἐνοικιαστήν, καὶ ἡ πείρα τοῦ ἀνδρός καὶ ὁ χαρακτήρ του ἐπιβάλλουσιν ὡς μέτρον καὶ καθήκοντος καὶ συμφέροντος τὴν ἀπόλυτον πρὸς τὴν εὐβουλίαν καὶ τὴν εὐθύτητα

αὐτοῦ ἐμπιστοσύνην. Ἐμπνεόμενος ἐκ τῆς συναισθήσεως ταύτης, ἠρ-
κέσθη μετὰ τὰς δοθείσας μοι ὑπὸ τοῦ φιλογενοῦς ἀνδρὸς πληροφο-
ρίας, νὰ παρακαλέσω αὐτὸν ἵνα προνοήσῃ ἐγκαίρως καὶ προσηκόν-
τως πρὸ τῆς ἀποβιώσεώς του ὑπὲρ τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν δικαιωμάτων
καὶ συμφερόντων τοῦ Πανεπιστημίου, ὧν ἡ διοίκησις περιέρχεται
κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ ἀοιδίμου Ἱεραπόλεως εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ κ.
Γρηγόριον Σοῦτσον, ὅστις, δυστυχῶς, εἶνε ἄτεκνος. Ληγούσης τοιου-
τοτρόπως τῆς διοικήσεως τῶν κτημάτων ἐν τῇ δευτέρᾳ γενεᾷ τῆς
οἰκογενείας του, ἐπέρχεται ἡ ἀνάγκη νὰ ἐξασφαλίσῃ, συνεννοούμενος
μετὰ τοῦ υἱοῦ του, ὅπως νομίμῃ καταλληλότερον τὰ συμφέροντα τοῦ
Πανεπιστημίου διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς ἀποβιώσεώς του κατὰ πάσης
ἐνδεχομένης παραγνωρίσεως ἐκ μέρους ὁποιοῦνδήποτε. Ὁ κ. Σοῦτσος
μὲ ἐβεβαίωσεν, ὅτι θέλει λάβει περὶ τούτου τὴν προσήκουσαν πρόνοιαν»¹.

Ὡς δ' ὀρθῶς ἐκρινεν ἐν τῇ διαθήκῃ του ὁ ἀοιδίμος Ἱεραπόλεως,
οὐ μόνον ὁ γηραιὸς εὐπατρίδης Κωνστ. Γ. Σοῦτσος, ἀλλὰ καὶ ὁ υἱὸς
αὐτοῦ Γρηγόριος Κ. Σοῦτσος, ἄξιος τοῦ πατρὸς ἀναδειχθεὶς, μετὰ σπα-
νίας ἀνιδιοτελείας καὶ μετὰ θρησκευτικῆς ὄντως εὐλαβείας ἐξετέλεσε
καθ' ἅπαντα τὸν μακρὸν καὶ ἐμπλεὲς εὐπρέπειας βίον του τὰ τῆς δια-
θήκης Ἱεραπόλεως, συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀειμνήστου
ἱεράρχου, καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ μοναδικὴν ἴσως ἐν τοῖς συγχρό-
νοις τούτοις καιροῖς ἀρετὴν ἐπιδεικνύων καὶ μέρος ἀκόμη τῆς ἰδίας
περιουσίας του διέθεσεν, ὅπως τὰ εἰσοδήματα ταύτης καρποῦται πρὸς
ἀμοιβὴν τῶν κόπων του ὁ μετὰ τὸν θάνατόν του μέλλων νὰ διαχει-
ρίζεται τὸ Κληροδότημα Ἱεραπόλεως, ἀποδίδας οὕτως ἑαυτὸν ἀντά-
ξιον τῆς περὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ ἀγαθῆς γνώμης τοῦ ἀειμνήστου Ἱερα-
πόλεως, γράφωντος ἐν τῇ διαθήκῃ του, ὅτι καθιστᾷ ἐκτελεστὴν ταύ-
της τὸν Κωνσταντῖνον Γρ. Σοῦτσον, «ἐξειδιασμένην ἔχων ὑπόληψιν καὶ
εἰς τὸν υἱὸν του Γρηγόριον Κ. Σοῦτσον, οὕτινος ἐγνώριζεν, ὡς ἐπὶ
λέξει γράφει, τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰς ἀρετὰς του».

Ἴδου τὸ σχετικὸν ἐπόσπασμα τῆς διαθήκης τοῦ ἀειμνήστου Γρη-
γορίου Κ. Σοῦτσου :

1. Λόγος ἐκφωνηθεὶς τῇ κς' Νοεμβρίου 1861 ὑπὸ τοῦ πρυτάνεως Μιλτιά-
δου Βενιζέλου. Ἐν Ἀθήναις 1868, σ. 105—7.

Μετάφρασις ἀποσπάσματος
Διαθήκης Γρηγορίου Κ. Σούτσου

« Ἐχων ὅπ' ὄψιν ὅπως τιμήσω τὸ ὄνομα, ὅπερ φέρω, διεξήγαγον μετὰ πολλῶν κόπων καὶ θυσιῶν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς Διαθήκης Ἰεραπόλεως, ἐξακολουθῶν μετὰ τὸν μακαρίτην πατέρα μου νὰ ἀξάνω τὴν περιουσίαν διὰ τῆς βελτιώσεως τοῦ κτήματος. Δείον δὲ ἵνα εἶς ἐκ τῆς οἰκογενείας ἐξακολουθήσῃ διεξάγων τὴν ἐν λόγῳ ὀποχρέωσιν, συμφώνως πρὸς τὴν Διαθήκην Ἰεραπόλεως. Ὅπως δ' ἐπιθρήνῳ ἐκ μέρους μου ταῦτον διατάσσω, ἵνα ἡ ἀποθήκη τῶν γεννημάτων, ἣν ἔχω εἰς τὸν λιμένα Βραΐλας, καθὼς καὶ ἡ οἰκία μου τῆς Βραΐλας, μὲ ὅ,τι συνέχεται μετ' αὐτῆς, ὁδὸς Παλαιᾶς Σχολῆς, ὀπισθεν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, δοθῶσιν ἐπίσης τῷ Γρηγορίῳ Κ. Σούτσῳ, κληροδόχῳ μοι, ὑπὸ παράγραφον Ι. πρὸς ὃν ἐπιβάλλω τὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας Ἰεραπόλεως, συμφώνως πρὸς τὴν Διαθήκην, καὶ ἐπειδὴ εἴτος εἶνε ἀνήλικος νὰ ἀνασχοληθῇ ὁ ἕλιος πατὴρ αὐτοῦ Κωνσταντῖνος Δ. Σούτσος, ἕστις ἀνοσφ' διοικαὶ τὴν περιουσίαν Ἰεραπόλεως νὰ καρποῦται τὸ κληροδόχημα τοῦτο, ἦτοι τὴν ἀποθήκην μου καὶ τὴν οἰκίαν μου Βραΐλας».

Ἐν Σιναί, 1890 Ἰουλίου 30
(ὑπογρ.) Γρηγόριος Κ. Σούτσος

Ἐπιλογίζεται οὖν τὸ Κληροδόχημα τοῦτο τοῦ σεπτοῦ ἱεράρχου, ἀφ' ἧς ἤρξατο λειτουργεῖν, ἦτοι πρὸ ὀγδοηκονταετίας περίπου, ἀπέφερον ὑπὲρ τῶν σχολείων τῆς νήσου Ἄνδρου ὑπὲρ τὸ ἕν ἑκατομμύριον δραχμῶν, καθ' ἕσπον κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσιπενταετίαν τὸ εἰσόδημα τῶν κτημάτων αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐν αὐτοῖς μεγάλου δάσους εἶχε πολλαπλασιασθῆαι.

Τὸ σεπτὸν ὄνομα τοῦ Νεοφύτου Ἰεραπόλεως, δικαίως τὴν ὑστεροφημίαν κτησαμένου καὶ μετὰ θάνατον ἐπιζήσαντος, εὐλόγως εἶνε χρυσοῖς γράμμασι κεχαραγμένον ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου στυλοβάτου, ὅστις ἐγείρεται κατὰ τὴν κεντρικὴν εἴσοδον τοῦ Πανεπιστημίου, ἀνωθεν τῆς μεγάλης κλίμακος αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μαρμαρίνου στυλοβάτου, τῆς πατρίδος εὐγνωμονούσης, εἶνε γαγλυμμένα καὶ τὰ ἄλλα ὀνόματα τῶν ἀοιδιμῶν εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου, κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν τῆς εὐεργεσίας ἐκάστου. Τὸ τοῦ Νεοφύτου Ἰεραπόλεως εἶνε 28ον, ἀκριβῶς μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ βαρῶνου Γ. Σίνα.

Εἰκὼν δ' ἐκ τοῦ πραγματικοῦ τοῦ ἀοιδίμου ἱεράρχου σφίζεται εἰς

τὴν ἐν Κορθίῳ Σχολῆν τῆς Ἁγίας Τριάδος (Σχολὴν Σκαζῆ), ἣτις ἐπὶ μακρὰς δεκαετηρίδας συνατηρεῖτο ἐκ τοῦ Κληροδοτήματος Ἱεραπόλεως. Ἡ εἰκὼν εὐρέθη παρὰ τῆ οἰκογενεῖα Σερδάρη¹ ἐν Βουκουρεστίῳ, ὅθεν προφρόνως ἀπεστάλη εἰς τὴν Σχολὴν Κορθίου. Ἐκ ταύτης δὲ μικρᾶς οὔσης ἐξωγράφισι τὴν ἐν τῇ Σχολῇ ἀνακειμένην ἐν μεγάλῳ σχήματι προσωπογραφίαν ὁ κακῇ μοίρᾳ προώρως ἐκλιπὼν διακεκριμένος ἐκ Κορθίου τῆς Ἄνδρου καλλιτέχνης Ἐμμανουὴλ Κουμέλης. Ἡ δ' ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἄνδρου ὡσαύτως ζωγράφου Βασιλείου Μητύλια γραφεῖσα εἰκὼν, ἣτις ἀνάκειται ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Δημαρχείου Ἄνδρου, εἶνε ὅλως φανταστική.

Καὶ ταῦτα μὲν διὰ βραχέων τὰ κατὰ τὸν ἀοιδίμον Νεόφυτον Καμπάνην, ἐπίσκοπον Ἱεραπόλεως, οὐ πνος ἢ μετὰ σπανίως αὐταπαρηγήσεως φιλαλληλία καὶ αἱ ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας ἐν τῇ γενετρίᾳ αὐτοῦ μεγάλοι ἐμπρακτοὶ θυσίαι εὐλόγως ἀπεθανάτισαν αὐτόν, καταστήσασαι ἄληστον ἔσασί καὶ ἀγήρω τὴν μνήμην αὐτοῦ εἰς τὴν εὐγνώμονα συνείδησιν τῶν τε συγχρόνων καὶ τῶν μεταγενεστέρων. Ἄλλ' ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, πάντες σχεδὸν οἱ ἐπὶ μακρὰν σειράν αἰῶνων ἀναδειχθέντες ἐξ Ἄνδρου κληρικοί, ἀνώτεροί τε καὶ κατώτεροι—καὶ εἶνε πάμπολλοι οἱ τοιοῦτοι, καθ' ἃ ἄλλαχοῦ ἐν λεπτομερεῖα ἐξιστοροῦμεν—βεβαίως μὲν ἐν οὐχί ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἱεραπόλεως, ἀλλ' οὐχ ἥτιον προφρόνως συνδραμον, ἕκαστος ἐν τῷ μέτρῳ τῶν ἑαυτοῦ δυνάμεων, ὑπὲρ τε τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναγενήσεως οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς πληρώσεως τῶν ὀλικῶν ἀναγκῶν τῆς τε κοινῆς καὶ ἰδιαιτέρας πατρίδος, ἔνιοι δὲ μάλιστα τούτων οὐδαμῶς ὄκνησαν νὰ προσφέρωσι καὶ ἑαυτοὺς ὀλοκαύτωμα εἰς τὸν βωμόν τῶν εὐγενεστέρων καὶ ὑψηλοτέρων ἰδεωδῶν.

Τὸν ἀντίποδα τῶν ἐνθῶν τούτων μυσταγωγῶν, καταλεγόμενος μεταξὺ τῶν ἐλαχίστων ἀξίων κολασμοῦ ἐξαιρέσεων, ἀπετέλεσεν ὁ σύγχρονος ἀκριβῶς τοῦ ἀοιδίου ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως καὶ ἐν

1. Σερδάρης Δ. Κοτρούτζης ὠνομάζετο ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ γράψας τὴν διαθήκην τοῦ ἀειμνήστου Ἱεραπόλεως. Ἀναμφιβόλως δ' ἀπόγονος τούτου ἦν ἡ ἐν Βουκουρεστίῳ οἰκογενεῖα Σερδάρη, παρ' ἣ σώζεται ἡ ἀρχέτυπος προσωπογραφία τοῦ ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως, καθὼς καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις διευθυντὴς τῆς γνωστῆς κλινικῆς ἰατρῆς κ. Σερδάρης.

Μολδοβλαχία ὡσαύτως ἐγκαταβιώσας βαθύπλουτος ἀρχιμανδρίτης Χρῦσανθος ὁ Πενέτης, γεννηθεὶς μὲν ἐν Ἀμμωνακλείῳ τοῦ Κορθίου, τελευτήσας δὲ πρὸ ὀγδοηκονταετίας περίπου ἐν Ἰασίῳ. Εὐφυῆς καὶ ἐπιτήδιος ὢν ὁ ἀρχιμανδρίτης Χρῦσανθος Πενέτης ἠδυνήθη νὰ ἀσκήσῃ μεγάλην ἐν Μολδοβλαχίᾳ ἐπιρροὴν καὶ νὰ ἀποθησαυρίσῃ πλοῦτον μέγαν, ὑπερβαίνοντα τὰς 100 χιλιάδας φλωρίων, ὡς ἔξαρχος ἔκκετ' τοῦ Παναγίου Τάφου. Ἄλλ' οὐδέποτε ἔμεριμνησεν ὅπως τὸν ὑπερμετρον τοῦτον πλοῦτον, ἢ μέρος καὶ αὐτοῦ, διαθήσῃ ὑπὲρ οἰωνδήποτε ἀγαθοεργῶν σκοπῶν, μιμούμενος τὸν συμπολίτην του ἀείμνηστον Ἰεραπόλεως, ἀλλὰ διῆγε βίον Σαρδαναπάλου, εἰς λουκουλικὴν τράπεζαν καὶ ἄλλας ὑλικὰς ἀπολαύσεις τὴν ἐπὶ τῆς γῆς εὐδαιμονίαν περιορίζων. Τὸ εὐγενὲς τοῦ ἀοιδίου ἐπισκόπου Ἰεραπόλεως παράδειγμα, εἰς παντοίας καθ' ἅπαντα τὸν βίον ὑποβαλόντος ἑαυτὸν στέρησις, ἵνα ὅσον ἔνεσι πλεονα ὑπὲρ τοῦ πνευματικοῦ φωτισμοῦ τῆς γενεαίρας του καταλείπῃ, οὐδαμῶς ἐχρησίμευσεν εἰς τὸν Χρῦσανθον Πενέτην, καὶ περ ζῶν ὑπῆρξεν ὁ ἀνὴρ θαψύλατος εἰς γενναίας ὑποσχέσεις, διὸ καὶ ὁ βασιλεὺς Ὄθων, τῇ μεσολαβήσει τοῦ γερούσιαστοῦ Μιχαὴλ Κοΐρη, εἶχεν ἀπονείμει πρὸς αὐτὸν ὅπως ὑποκαύσῃ τὴν φιλοπατρίαν του ἀνώτερον παράσημον, σπανιώτατα τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπονεμόμενον, τὸν Σταυρὸν τῶν Ταξιαρχῶν τοῦ Σωτήρος.

Βεβαίως οὔτε ἡ πατρίς, οὔτε ἡ θρησκεία ἀπαιτεῖ στωικὴν ἀπάθειαν, οὔτε σκληραγωγίαν ἀσκητικὴν, ὡς ὑπέβαλεν ἑαυτὸν, καὶ περ δεινῶς πάσχων, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὸ ἔσχατον ἔτι γῆρας, χάριν εὐγενοῦς ἰδεώδους ὁ ἀείμνητος ἐπίσκοπος Ἰεραπόλεως, οὐδ' ἀπαγορεύει ἠδονὰς καὶ ἀπολαύσεις τιμίας καὶ πρεπούσας εἰς τὴν τοῦ ἱεροῦ ὑπουργήματος σεμνότητα. Δειλὸς ὅμως καὶ ἐλεεινὸς ἐλέγχεται ὁ θησαυρίζων ἀργύριον καὶ χρυσοῖον χάριν ἀπλῆς καὶ κακῶς νοουμένης δυνάμεως, δόξης καὶ τιμῆς, καθ' ὅσον καὶ φιλόδοξος ὁ τοιοῦτος ὢν, οὔτε ἐπίσταται ποῦ κυρίως ἐνοικεῖ ἡ δόξα ἢ ἀληθής, οὐδ' ἐννοεῖ ὅτι ψυχῶν εὐγενῶν ἔρως εἶνε ὁ ἔρως τῆς μετὰ θάνατον δόξης, οὐδ' ἀνοσθενοῦσι μόνον οἱ ἀνδραπωδέστατοι.

Ἐν Ἀνδρῳ Ἰουλίου μεσοῦντος 1924

010088

ΑΘΗΝΩΝ

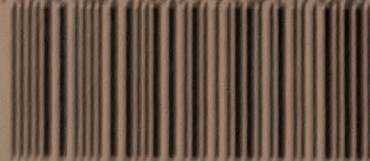
ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000168943